

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra nederlandistiky

Studijní rok 2023/2024

CLIPPING IN HET NEDERLANDS

CLIPPING IN DUTCH

TRONKACE V NIZOZEMŠTINĚ

Diplomová práce

Praktická nizozemská filologie

Bc. Lívía Melicherová

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Křížová, Ph.D.

OLOMOUC 2024

Verklaring

Ik verklaar dat ik mijn masterscriptie zelfstandig geschreven heb en alle vakliteratuur en bronnen die ik gebruikt heb in de literatuurlijst heb vermeld.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou magisterskou práci vypracovala samostatně a že jsem v ní uvedla veškerou použitou literaturu a další zdroje.

V Olomouci dne

Lívia Melicherová

Dankbetuiging

Ik wil graag mijn hartelijke dank uiten aan mijn scriptiebegeleider, Mgr. Kateřina Křížová, Ph.D., voor haar adviezen, geduld en vruchtbare discussies. Bovendien wil ik mijn collega's en vrienden van België bedanken voor hun hulp met betrekking tot grammatica en proefreading. Alles gaat gemakkelijker als één de juiste mensen om zich heen heeft.

Inhoud

Inleiding	6
Hoofdstuk 1. Clipping in de taalkunde	8
1.1 Terminologische onenigheid	9
1.2 Voorspeelbaarheid	12
1.2.1 Wet van Zipf of ‘The Principle of Least Effort’	13
1.2.2 Het principe van maximale herkenbaarheid.....	14
1.2.3 Fonologische factor – klemtoon.....	15
Hoofdstuk 2. Karakteristiek van afkappingen	17
2.1 Monosyllabische en bisyllabische afkappingen	17
2.2 Apocope, procope, syncope	19
2.2.1 Apocope	20
2.2.2 Procope	21
2.2.3 Syncope.....	23
2.3 Herkomst van afkappingen	23
2.4 Gebruik van afkappingen	24
Hoofdstuk 3. Variëteiten van het Nederlands	27
Hoofdstuk 4. Onderzoek naar afkappingen in het Nederlands	30
4.1 Nederlandse corpora	30
4.2 Onderzoeksvragen en hypotheses	32
4.3 Methodologie van onderzoek	33
Hoofdstuk 5. Resultaten van het corpusonderzoek	34
5.1 Nederlands-Nederlands vs. Belgisch-Nederlands	34
5.2 Semantische categorieën	40
5.3 Aantal lettergrepen	42
5.4 Afkapping ten opzichte van de lettergreepgrens	45
5.5 Apocope, syncope en procope	46
5.6 Afkappingen ten opzichte van frequentie	49
5.7 Toevoeging van een achtervoegsel	51
5.8 Invloed van andere talen op het Nederlands	53
5.9 Factoren die de resultaten beïnvloeden	54
Conclusie	57
Literatuur en bronnen	59

Lijst van afkortingen	67
Bijlage - Tabel met onderzochte afkappingen	68
Resumé in het Engels	72
Resumé in het Tsjechisch	73
Annotatie in het Tsjechisch	74

Inleiding

Communicatie als een van de basiselementen van het maatschappelijke leven is ook onderhevig aan moderne trends. Diverse aspecten van het leven worden sneller en communicatie vormt daarop geen uitzondering. Zinnen worden korter en de globalisatie zorgt voor snelle verspreiding van nieuwe woorden zowel op intralinguaal, als op intralinguaal niveau. Een van de processen die tot de versnelling van communicatie bijdraagt, is afkapping (clipping). Dit fenomeen wordt waargenomen in verschillende talen.

Publicaties over afkapping focussen zich voornamelijk op talen zoals Engels en Frans. Er zijn echter ook studies over afkapping in het Nederlands, maar deze zijn relatief beperkt vergeleken met andere Germaanse talen. Dit tekort aan informatie over het fenomeen afkapping in het Nederlands heeft mij gemotiveerd om meer onderzoek op dit gebied te verrichten.

Afkapping is een linguïstisch fenomeen waarvoor nog steeds geen eenvoudige duidelijke definitie bestaat. Hoewel het vaak als een soort afkorting wordt beschouwd, is de plaats ervan in de taalkunde ambigu. Enkele taalkundigen beschouwen afkapping als een morfologisch proces, terwijl anderen zich er volledig tegen afzetten. Bovendien wordt afkapping geassocieerd met lexicologie, semantiek en soms ook literatuur, omdat afkapping als een stilistische figuur in de dichtkunst wordt gebruikt.

In de eerste twee hoofdstukken van mijn masterscriptie beschrijf ik de theoretische perspectieven over afkapping, de terminologie en basiskenmerken van afkappingen, en bespreek ik diverse theoretische bronnen. Het theoretische deel van deze masterscriptie zou meer informatie geven over de voorspelbaarheid van dit proces en eigenschappen van afkappingen. Het derde hoofdstuk richt zich op variëteiten van het Nederlands om mijn onderzoek naar verschillen tussen het Nederlands-Nederlands en Belgisch-Nederlands in een bredere context te plaatsen. Dit hoofdstuk beschrijft het theoretische uitgangspunt voor de hypothese over de verschillen tussen het Nederlands-Nederlands en het Belgisch-Nederlands.

Het doel van deze masterscriptie is om afkapping in het Nederlands in kaart te brengen met behulp van een corpusonderzoek, waaraan hoofdstuk vier en vijf zijn gewijd. Dankzij dit onderzoek wil ik ontdekken of de Belgische variëteit van het Nederlands verschilt van het Nederlands-Nederlands in het gebruik van afkappingen. Sommige afkappingen in het online Van Dale zijn reeds gelabeld als Nederlands-Nederlands of Belgisch-Nederlands. Vanuit de gegevens uit het Corpus Hedendaags Nederlands, Corpus Gesproken Nederlands en SoNaR ga ik proberen te analyseren of één van de twee standaardvarianten meer geneigd is om afkapping te gebruiken dan de andere. Bovendien zal ik de gegevens uit deze drie corpora en de labels in het online woordenboek Van Dale vergelijken. Mijn hypothese is dat de Belgische variëteit van het Nederlands vaker afkapping gebruikt, mede door de invloed van het Frans, waar afkapping veelvuldig als een woordvormingsproces gebruikt wordt.

In het vijfde hoofdstuk zal ik een gedetailleerde karakterisering van verschillende afkappingen uitvoeren en deze vergelijken met mijn theoretische basis over afkapping in het algemeen. Ik zal de afkappingen analyseren met focus op verschillende aspecten zoals semantische categorieën, aantal lettergrepen, soort afkapping afhankelijk van welk deel wegvalt, lettergreepgrens, frequentie en toevoeging van een achtervoegsel. Alle resultaten en data worden overzichtelijk gepresenteerd door middel van diverse grafieken en tabellen. De lijst van alle geanalyseerde Nederlandse afkappingen is toegevoegd in de bijlage.

Hoofdstuk 1. Clipping in de taalkunde

Woorden zoals ‘mayo’ of ‘bus’ zijn ontstaan als resultaten van een woordvormingsproces dat clipping (afkapping) heet. Dit taalkundige proces heeft geen gelijkvormige definitie. Het basiskenmerk is duidelijk ‘a process in which the relationship between a derived word and its base is expressed by the lack of phonetic material in the derived word.’ (Plag 2003: 116). De tweespalt komt bij de kwestie van de betekenisverandering, verandering van stilistische waarde, classificatie van het proces binnen de taalkunde en voorspelbaarheid. Hoewel er nieuwe woorden gemaakt worden, wordt het proces van clipping niet altijd als morfologisch of woordvormingsproces gezien.

Hans Marchand (1969: 441) constateerde dat clipping geen relevantie voor het taalkundig systeem heeft, maar eerder betrekking heeft op de spraak. Er is, volgens hem, geen statuut van prefixatie, suffixatie, samenstelling of nul-afleiding en het resultaat van dit proces is geen morfeem binnen het taalkundig systeem, maar een vrijwillig deel van de woordvorm. Een vergelijking met recentere publicaties is hierbij relevant, gezien de evolutie van linguïstiek sinds de publicatiedatum. Dit proces kan echter gecategoriseerd worden onder afkortingen. Een afkorting wordt gedefinieerd als ‘afgekort woord of woorddeel, verkorte uitdrukking gevormd door de eerste letter of letters van het woord, gevolgd door een punt, of door een bepaald teken.’ (VD 2023a). Deze definitie geldt niet altijd voor het proces van clipping. Er zijn namelijk gevallen wanneer de eerste lettergreep of lettergrepen wegvallen (bv. ‘< *knoflook*’ dat afgekapt wordt als ‘*look*’).

Moekhardi (2016: 334) zegt: ‘The clipped word can adopt all the properties of the full form: noun – bro (plural); adjective – broing away party; verb – don’t bro me.... Bassac.’ De afkappingen functioneren als zelfstandige woorden met hun apart eigenschappen die verschillende grammaticale categorieën kunnen overnemen. Enkele afgekapte woorden worden zo autonoom dat ze worden gezien als originele, ongemarkeerde standaardvormen. (Jamet 2009: 18).

Verschillende definities volgens taalkundigen benadrukken dat er geen betekenisverandering bij het proces van clipping ontstaat. Het woord *bus* heeft dezelfde betekenis als het woord < *autobus*. Beide woorden worden door het online woordenboek Van Dale gedefinieerd als ‘grote, voor personenvervoer ingerichte auto (als openbaar vervoermiddel).’ (VD 2023b). Valerie Adams (1973: 135) schrijft dat er niet alleen geen betekenisverandering plaats vindt, maar ook geen functieverandering. Deze hypothese wordt ontkend door Martin Hilpert (2019) die, in navolging van andere taalkundigen, spreekt van woorden die een proces van lexicalisering ondergaan zijn. Engelse woorden zoals *bro* en *merch* (afgeleid van < *brother* en < *merchandise*) tonen een semantische betekenisvernaauwing. Terwijl het woord *merchandise* in de Van Dale wel bestaat, is er de afgekapte vorm niet te vinden. In het Engels wordt dit woord gebruikt in de betekenis van ‘a very specific type of merchandise,

namely clothing items that are purchased by the fans of pop artists and other celebrities' (Hilpert e.a. 2021: 3). Volgens Fandrych (2004: 29) is clipping 'the only word-formation process which shortens lexemes without parallel or concomitant expansion'.

De verandering van een stilistische waarde is een andere verschilverklaring. Laurie Bauer (1993: 233) sluit de verandering van betekenis uit, maar schrijft: 'frequently clipping results in a change of stylistic level.' Hij voegt toe dat er geen klasverandering plaats vindt maar merkt op dat inkorting vaak resulteert in een verschuiving van het stilistische niveau, hoewel dit niet gepaard gaat met een verandering van woordklasse. Ingo Plag (2003: 121) beschrijft vertrouwdheid van de spreker met het woord en de invloed van context, situatie en gelegenheid op het gebruik van afgepakte woorden. Voornamelijk woorden die recent afgekapt werden, dragen een informele stilistische waarde. Hoe langer een afgekapt synoniem bestaat, hoe minder informeel het woord wordt. Zo worden in Vlaanderen de woorden *look* en *knoflook* gebruikt in vergelijkbare contexten met dezelfde stilistische waarde. Aan de andere kant toont een recent voorbeeld van worden *doc*' en *document* enkele verschillen – document blijft formeel terwijl *doc* verschijnt in informele en meestal gesproken taal. Volgens Plag raakt dit fenomeen ook aan de sociolinguïstiek, waar ingekorte woorden fungeren als 'a marker of in-group identity'. Het intimiteitniveau tussen de sprekers speelt een rol bij de keuze van informeler taal, waardoor clipping wordt bevorderd. (Fasya/Sari 2021: 414) De verandering in stilistische waarde wordt algemeen erkend als een kenmerk van de afkapping van woorden, iets waar de meeste taalkundigen het over eens zijn. Daarentegen leiden veranderingen in functie en betekenis vaak tot discussies en dienen vanuit diverse perspectieven onderzocht te worden.

De laatste criteria voor het erkennen van de unieke eigenschappen van clipping hangen samen met de uitkomsten van dit proces, in tegenstelling tot andere woordvormingsprocessen. López-Rúa (2002: 43) wijst erop dat afkappingen zowel geschreven als gesproken zijn, maar voornamelijk mondeling gebruikt worden. Ze biedt ook criteria om afkappingen te onderscheiden van acroniemen, afkortingen en blends. Blends veranderen de betekenis van de oorspronkelijke woorden en combineren fonologische profielen van zijn bronuitingen, afkortingen worden gebruikt meestal in schriftelijke taal en acroniemen veranderen hun fonologische aspect ten opzichte van het oorspronkelijk woord. Afkappingen tonen geen betekenisverandering, verkorten het fonologische profiel van de bronuitdrukking en worden gebruikt in geschreven en gesproken context (doch veel vaker in gesproken taal).

1.1 Terminologische onenigheid

Om naar dit specifieke verkortingsproces te verwijzen, worden er verschillende termen gebruikt. Omdat wij ons tot het Nederlands beperken, zal er in dit geval van drie gebruik

gemaakt worden: clipping (een term gebruikt voornamelijk in het Engels), troncation (gebruikt voornamelijk in het Frans) of afkapping (komt voor in het Nederlands).

Het woord ‘clipping’ heeft in de online Van Dale (VD) geen taalkundige definitie. De wortel van dit woord wordt gevormd door het Engelse woord ‘clip’ met een betekenis van “the product of this action, a small piece clipped off, a cutting, paring, shaving; a shred of cloth, a portion pared from a coin, etc.” (OX 2023). Engels wordt als een belangrijk taalinstrument voor het academisch schrijven voornamelijk in de laatste decennia beschouwd, bijgevolg wordt deze voor Nederlanders 'exotische' term ook in deze context gebruikt.

Truncatie (troncation in het Frans) wordt door het Cambridge woordenboek gedefinieerd als ‘the act of making something shorter or quicker, especially by removing the end of it.’ (CD 2023). Het Franse woordenboek *Larousse* definieert echter ‘troncation’ uitsluitend verbonden met de taalkunde: ‘procédé d'abrègement consistant à supprimer une ou plusieurs syllabes à l'initiale ou, plus souvent, à la finale d'un mot. (Par exemple pitaine pour « capitaine », prolo pour « prolétaire »).’ (LO 2023). Beide definities in de woordenboeken benadrukken het proces van afknippen. *Trésor de la Langue Française informatisé* (TLFI 2024) geeft als etymologische oorsprong het woord ‘truncatio’, dat wordt vertaald als ‘amputatie’. Het online woordenboek Van Dale herkent deze term niet (de term ‘trunkeren’ wordt in de zin herkend). Het Nederlands maakt gebruik van dit woord in andere contexten, zoals bv. erfelijkheidsleer of computers – in beide gevallen wordt er naar iets ‘afgekort’ of ‘niet volledig’ verwezen. De NTVG (Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde) maakt gebruik van de term in verband met ‘termen zoeken’ in het systeem: ‘Wanneer je truncateert laat je een deel van het woord weg waardoor je in één keer op verschillende woordvarianten zoekt.’ (Z.n. 2024a)

Deze twee termen kunnen in bepaalde contexten als synoniemen beschouwd worden. (Jamet 2009:16). Hun gebruik verschilt meestal afhankelijk van de taal. Het Engels en Nederlands maken vaak gebruik van het Engelse begrip terwijl Slavische talen zoals het Tsjechisch (bv. Holasová 1985 in *Dynamika zkracování v současné češtině*) of Slovaaks (bv. Ivanová 2004 gebruikt de term ‘abreviačná trunkácia’ (afkorting truncatie) in *Vzťah morfematickej a derivačnej štruktúry v Slovníku koreňových morfév slovenčiny**) voorkeur geven aan het equivalent van Franse oorsprong. Er zijn ook talen die hun eigen term voor dit proces hebben bedacht of beschrijven dit proces niet apart van gewone afkorting: bv. acortamiento in het Spaans (bv. María Elena González, 2011 in *El acortamiento como recurso de formación de palabras en el discurso juvenil*), Kurzwort in het Duits (bv. Winklerová, 2007 in *Kurzwort und Kurzwort-Wortbildung in der deutschen Presse von heute*).

Een ander synoniem in het Nederlands is ‘afkapping’. Op het portaal ‘NEON’ (Nederlands Online) van de afdeling Nederlandse studies aan De Freie Universiteit in Berlijn wordt deze term gebruikt in de uitleg over de woordvorming die gebaseerd is op het artikel van Hüning & Janssen (2002).

Er zijn tal van mogelijkheden om bestaande woorden korter te maken of om op basis van bestaande woorden een kortere aanduiding te vormen. Zo kun je woorden afkappen (homo voor homoseksueel of prof voor professor). Daarbij verandert de betekenis nauwelijks, alleen de gebruiksvoorwaarden zijn vaak anders (afkappingen zijn meestal tamelijk informeel). (Z.n. 2024b).

Bovendien wordt deze term ook herkend door Van Dale in de zin van taalkunde: ‘taalkunde; m.b.t. letters aan het begin of einde van woorden bij het spreken of schrijven weglaten’ (VD 2024a). Afkapping wordt eveneens gebruikt in het Afrikaans, vaak verbonden met blends en samenstellingen. (Fick 2003). De meeste taalkundige artikels worden in het Engels geschreven (zelfs degenen die het fenomeen in het Nederlands beschrijven). Daarom wordt er aan het woord ‘clipping’ voorkeur gegeven, hoewel voor dit woord geen officiële taalkundige definitie in de online Van Dale bestaat.

Van Dale online woordenboek plaatst woorden ontstaan door clipping in de categorie van ‘verkortingen’. Een verkorting wordt gedefinieerd als volgt: ‘het verkorten of verkort worden.’ (VD 2024b). Het taalportaal Taaladvies.net (TA 2024a) geeft een definitie voor verkortingen binnen taalkunde: ‘Een verkorting is de verkorte vorm van een woord of woordgroep die ontstaat door weglating van een of meer lettergrepen. Voorbeeld: *prof* (< *professor/professioneel*), *horeca* (*hotel, restaurant, café*).’ Een duidelijk verschil wordt gemaakt tussen de termen ‘verkorting’ en ‘afkorting’. Afkorting wordt gezien als ‘een woord dat niet volledig geschreven wordt, maar wordt aangeduid met minder letters, doorgaans de beginletter(s). Ook een woordgroep kan worden afgekort’ (TA 2024b). Afkortingen kunnen daarom als een overkoepelende term gezien worden, waarvan verkortingen specifieke soort zijn.

De inconsistentie van de terminologie en de verschillende varianten van naamgeving kunnen erop wijzen dat dit proces vaak als marginaal wordt gezien en dat er nog steeds geen consensus is over de classificatie ervan binnen de linguïstische theorie.

De volgende tabel toont een overzicht van verschillen tussen terminologische termen en correcte vormen. In elke regel staat de term met de taal van herkomst. Bovendien toont de tabel correcte werkwoord, benaming van het proces en benaming van het resultaat die verbonden met afzonderlijke termen.

TERM	HERKOMST VAN DE TERM	WERKWOORD IN HET NEDERLANDS	PROCES	RESULTAAT
Clipping	Engels (< Oud Engels)	(EN: to clip ¹)	Clipping	clip, clipping ²
Truncatie	Frans (< Latijn)	trunkeren ³	truncatie (fr: <i>troncation</i>)	(Frans: <i>Troncation, terme/mot abrégé</i>) ⁴
Afkapping	Nederlands	afkappen ⁵	Afkapping	afkapping

Tabel 1: Terminologisch overzicht ten opzichte van afkapping.

1.2 Voorspelbaarheid

Sommige taalkundigen beschouwen het fenomeen van clipping als onvoorspelbaar, toevallig en instabiel. De erkenning van voorspelbaarheid staat los van de tijdspanne of evolutie van het onderzoek in dit gebied. Bauer (1994: 40) benadrukt dat er geen zekerheid bestaat over welk deel van het woord zal worden afgeknipt. Jan Don (2014: 27) benadert deze kwestie op een voorzichtigere manier en stelt dat er geen duidelijke patroon te herkennen is. Phillip Durkin (2009: 16) beschrijft clipping eveneens als relatief onvoorspelbaar. De vermeende onvoorspelbaarheid plaatst clipping buiten de traditionele morfologische processen. Adam Daniel (2018: 104) toont echter met zijn studie van clipping in het Engels en Japans, dat deze afwezigheid niet zo duidelijk is.

Despite this, violations which occur on part of Japanese clippings show predictability. By analyzing Japanese clipping from a morphological perspective, it is evident that there is

¹ Oxford English Dictionary (OX): ‘clip’. Z.d. URL: https://www.oed.com/dictionary/clip_v2?tab=meaning_and_use&tl=true#9127894 [geraadpleegd 03.01.2024]

² Oxford English Dictionary (OX): ‘clipping’. Z.d. URL: https://www.oed.com/dictionary/clipping_n2?tab=meaning_and_use [geraadpleegd 03.02.2024]

³ Online Van Dale (VD): ‘trunkeren’. Z.d. URL: <https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22trunkeren%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=trunkeren> [geraadpleegd 03.02.2024]

⁴ Bureau de la traduction (BTB): ‘troncation’ Z.d. URL : https://www.btb.termiumplus.gc.ca/tpv2guides/guides/clefsfp/index-fra.html?lang=fra&lettr=indx_catlog_t&page=9_ifid5vognM.html [geraadpleegd 03.02.2024]

⁵ Online Van Dale (VD): ‘afkappen’. Z.d. URL: <https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22afkappen%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=afkappen> [geraadpleegd op 03.02.2024]

predictability in the clipping process which can be accounted for by not only the morphology, but also the semantics and phonology of a clipped form.

Clipping kan onvoorspelbaar lijken op het meest algemene niveau, maar op meer specifieke niveaus is er orde. (Hilpert 2021). Er bestaan verschillende principes waarmee rekening gehouden moet worden. Deze principes betreffen verschillende aspecten van taalkunde en beïnvloeden welke woorden worden afgekapt. Hilpert (2021: 1) vat drie factoren van verschillende taalkundige gebieden samen.

...the features of that model can be explained functionally in terms of cognitive, discourse-pragmatic, and phonological factors. Cognitive factors include the principle of least effort (Zipf 1949), an important discourse-pragmatic factor is the recoverability of the source word (Tournier 1985), and phonological factors include issues of stress and syllable structure (Lappe 2007).

Deze principes vormen samen een sterke basis voor het clipping proces en kunnen dienen als indicator om te bepalen of de clipping waarschijnlijk zal optreden.

1.2.1 Wet van Zipf of ‘The Principle of Least Effort’

De wet van Zipf ook bekend als “het principe van de minste inspanning” stelt dat de spreiding van woordgebruik het gevolg is van de neiging om met minimale inspanning zo efficiënt mogelijk te communiceren. (Zhu e.a. 2018: 2) Dit principe is toepasbaar op verschillende domeinen, waaronder taalkunde. Het verklaart waarom er in hedendaagse communicatie vaak voor afkapping gekozen wordt: dergelijke woorden zijn korter, effectiever en vergen minder inspanning. Jasmeen Kanwal (2017: 46) spreekt eveneens over wat de invloed van deze wet is op de frequent gebruikte woorden. Wanneer er frequentieverschillen tussen betekenissen worden bijgehouden, al dan niet bewust, zijn de meest gebruikte woorden waarschijnlijker om ingekort te worden (bijvoorbeeld 'informatie' wordt 'info'). De frequentie in gebruik, in combinatie met de wet van Zipf spelen een rol in de voorspelbaarheid en waarschijnlijkheid van het inkorten van woorden. ‘One of the rules we can point out for clipping is that a long and frequent word is more frequently clipped than a short and rare (scarcely-used) word.’ (Jamet 2009: 24).

Afkapping maakt communicatie sneller en effectiever. Volgens Anton (2000) moeten sprekers in bepaalde contexten, vooral binnen specifieke groepen zoals gezinnen of werkplaatsen, snel kunnen communiceren. Anselme (2019) verklaart de motivatie achter de afkapping:

Une personne qui tronque aura tendance à tronquer certains mots dans des situations où il faut parler vite, par exemple pour transmettre de l’information en un minimum de temps, et où le sens des formes tronquées est partagé par l’ensemble des interlocuteurs. (Anselme 2019 : 18).

Een ander element dat samen met de wet van Zipf voorkomt, doch met andere motivatie, is sociale media. Op deze platforms wordt de voorkeur gegeven aan korte woorden die de kern van de boodschap snel overbrengen, zodat de ontvanger niet veel tijd hoeft te besteden aan het interpreteren van de boodschap. In de praktijk beïnvloeden deze factoren menselijk gedrag in de virtuele wereld en de manier waarop men zich uitdrukt. Bovendien wordt het gebruik van kortere en effectieve woorden ondersteund door externe factoren, zoals de beperking in aantal tekens in een bericht bv. op X: ‘Sur le réseau social Twitter, il faut être également capable d’écrire en un minimum de caractères. Donc, la tergiversation n’a pas sa place et les abréviations peuvent être de mise’. (Anselme 2019: 21).

1.2.2 Het principe van maximale herkenbaarheid

Het tweede principe dat een rol speelt, is ‘The Principle of Maximal recognizability of the source-word’ (Het principe van maximale herkenbaarheid). Dit principe wordt vaak door de taalkundigen in verband gebracht met ‘blending’. Voor een succesvolle creatie van een woord door middel van afkapping, moeten bepaalde eigenschappen behouden blijven.

Verstaanbaarheid en duidelijkheid van het woord zijn cruciale kenmerken die ervoor zorgen dat het communicatiedoel bereikt wordt. Hilpert (2023) heeft een onderzoek gedaan naar welke delen van woorden afgekapt worden. Hierbij speelt luistervaardigheid een belangrijk rol. De voorkeur voor het afkappen van het einde van woorden kan de grotere herkenbaarheid van de initiële segmenten van het woord weerspiegelen. Neem bijvoorbeeld het woord *mayo* uit < *mayonaise*, wat aantoont dat het voor een spreker begrijpelijker is om het einde van het woord af te kappen dan het begin. Dit pragmatische principe, samen met de hogere frequentie van woordgebruik, maakt het voor de spreker natuurlijk, welk deel van het woord zal wegvallen door de clipping.

Sabine Arndt-Lappe (2018: 154) toont in haar studie aan dat afkappingen trouw blijven aan de segmentale structuur van hun basis en dat ze vaak het eerst deel van de basis behouden. Dit deel is vanuit psycholinguïstisch perspectief het meest essentieel voor woordherkenning. Een interessant voorbeeld uit het Nederlands is het woord *bus*, dat afgeleid is van < *autobus* door *procopie*. Er bestaat echter ook een andere betekenis van dit woord. De clipping *bus* kan tevens verwijzen naar het woord < *brievenbus*. In beide gevallen is de afkapping van het begin logischer omdat allebei zonder het tweede deel ‘bus’ een betekenis van ander zelfstandig naamwoord zouden hebben - de herkenbaarheid van het bronwoord zou dan verloren gaan.

Een belangrijk aspect van het proces van woordherkenning is de ‘base-recoverability factor’, een begrip dat nauw verband houdt met clipping. Deze twee termen zijn ten opzichte van clipping bijna synoniemen. Om een woord te kunnen herkennen, moet ook de woordbasis herkend worden. Volgens de standaard assumptie in de morfologische literatuur, ontstaan

afkappingen in situaties waarin contextuele factoren strek beperkt zijn, wat het herstel van de basis mogelijk maakt. Dit kan voorkomen binnen specifieke groepsjargons, gespecialiseerd taalgebruik of binnen kleine familiekringen, zoals bij eigennamen). (Jespersen 1965: 538-551). Het gebruik van afkappingen is echter niet beperkt tot dergelijke contexten. Er zijn verschillende situaties waarin afkapping in contextueel onbeperkte situaties gebruikt wordt of zich op een grotere groep ontvangers met een onbekende of niet gemeenschappelijke sociale achtergrond (media) richt. Deze afkappingen beschrijven vaak woorden die frequent gebruikt worden en langzaam deel van de alledaagse woordenschat gaan uitmaken.

Vanwege de beperkte mogelijkheden van lettergreepvorming, komt het probleem van homonymie vaak voor. Dit fenomeen betreft woorden die, ondanks een identieke vorm, uitspraak en schrijfwijze, naar verschillende bronwoorden verwijzen. (Arnd-Lappe: 2018). Bijvoorbeeld het woord *loog* kan in het Nederlands naar <*socioloog* of <*psycholoog* verwijzen. Ook hier zijn factoren zoals context en kennis van de ontvanger van belang. Indien de woordherkenbaarheid of de 'base-recoverability' niet mogelijk zijn, kan dit probleem leiden tot het breken van een van de hoofdregels van communicatie - wederzijds begrip.

1.2.3 Fonologische factor – klemtoon

In de gesproken taal speelt de fonologische factor een belangrijke rol. Lappe (2007: 182-183) schrijft over de invloed van klemtonen op de keuze van de lettergreep die wegvalt. Hilpert (2021: 4) zegt:

Faithfulness constraints (cf. McCarthy 2011: 13) include the tendency to **preserve the** stressed syllable of the source word in the outcome ('doctor > doc). Markedness constraints include the tendency for shortening to result in monosyllabic words, since these represent the unmarked case in English.

Er zijn verschillen te zien tussen eenlettergrepige afkappingen en tweelettergrepige afkappingen. De tendens bij eenlettergrepige woorden is om de beklemtoonde lettergreep te behouden, zoals bij *gen* voor < *generation*. Dit geldt voornamelijk voor clips die hun oorsprong in het Engels vinden. Wat betreft het Nederlands 'varieert de plaats van klemtoon naargelang de morfologische structuur van het woord, m.n. de syllabestructuur en het gewicht van de lettergrepen in bepaalde posities in het woord.' (Raiser 2014: 204). Met andere woorden, in het Nederlands varieert de klemtoon afhankelijk van deze factoren:

‘Meestal valt de klemtoon in het Nederlands op de eerste lettergreep, op voorwaarde dat die klemtoon geen [...] of een van de onbeklemtoonbare prefixen *be-*, *ge-*, *er-*, *her-*, *ont-*, *ver*, *bevat*. (Raiser 2014: 204).

Het fonologische aspect van afkapping moet altijd in samenhang met de twee eerder beschreven principes overwogen worden. In het Nederlands ontstaan afkappingen vaak uit

lange woorden en samenstellingen, wat suggereert dat deze hypothese niet volledig accuraat is. Desondanks, als het 'principe van maximale herkenbaarheid' en 'de wet van Zipf' in acht worden genomen, blijft de beklemtoonde lettergreep in de meeste gevallen behouden. (*Jap*' uit < *Japannees*; *bib*' uit < *bibliotheek*, *vélo*' uit < *vélocipède*).

In het Nederlands hebben afgekapte woorden die uit twee lettergrepen bestaan (*kine*' uit < *kinesitherapie*; *labo*' uit < *laboratorium*) vaak een klinker op het einde, gezien bij lange woorden of samenstellingen waarvan de tweede lettergreep eindigt op een klinker, het clipping-proces eerder daar optreedt. De combinatie van deze drie principes is ook hierbij van belang.

Arnd-Lappe (2018) benadrukt het belang van klemtoon tijdens de auditieve verwerkingsfase, die vooraf gaat aan de woordherkenningsfase – voornamelijk in de talen gebaseerd op klemtoon zoals het Nederlands of Engels:

Evidence from misperception of word junctures and word-spotting experiments, in particular, suggests that the set of competing lexical items activated upon hearing a target word with non-initial main stress includes words starting with the syllable that is stressed in the target word (e.g. Cutler and Norris 1988 et seq. for English; Vroomen, van Zon, and de Gelder 1996 for Dutch).

Hoofdstuk 2. Karakteristiek van afkappingen

Clipping kan in verschillende manieren gecategoriseerd worden. De eerste indeling richt zich op het resultaat van het proces, ofwel de kenmerken van afkappingen. Hierbij is het aantal behouden lettergrepen van belang. De twee meest voorkomende soorten zijn monosyllabische (eenlettergrepige) afkappingen en bisyllabische (tweelettergrepige) afkappingen. Aangezien afkapping uit woordverkorting resulteert, zijn afkappingen van meer dan twee lettergrepen sporadisch, doch niet onbestaand.

De tweede indeling focust op het gedeelte van het woord dat wordt weggelaten, d.w.z. op het proces zelf. Apocope (APO), waarbij de laatste lettergreep of klanken worden weggelaten, zoals bij *auto* van < *automobile*, is hier een voorbeeld van. Procopie (PRO) of aferesis, het weglaten van het begin van een woord (bijvoorbeeld *burger* uit < *hamburger*), en syncope (SYN), het verwijderen van een klank of lettergreep in het midden van het woord, zoals *broer* uit < *broeder*, zijn andere vormen van clipping. (Hamans 2021: 93).

Volgens Cannon (1989: 101) is het classificeren van clipping een complexe opgave. Hij stelt dat zelfs de term voor het proces problematisch is. Deze complexiteit wordt verder verergerd door het ontbreken van een uniforme definitie van clipping, gecombineerd met het gebruik van een reeks termen zoals 'afkorting', 'truncatie', 'verkorting', enzovoort, die vaak door elkaar worden gebruikt (zie: Terminologische onenigheid).

...in earlier English dictionaries, clippings and abbreviations (e.g. A.B. & Q. 'appropriation for barracks and quarters') were not distinguished as different word-formations and therefore fell under one label – abbreviations. (Daniel 2018: 11).

Dubbelzinnige labels in de literatuur en woordenboeken zorgen voor problemen en dubbelzinnigheid in definities.

2.1 Monosyllabische en bisyllabische afkappingen

De verdeling op basis van het aantal lettergrepen laat zien hoeveel lettergrepen van een woord overblijven na de afkapping. 'De Wet van Zipf' suggereert dat het aantal lettergrepen beperkt wordt tot het noodzakelijke minimum, zodat de betekenis gehouden wordt. Hierdoor spreekt men meestal over monosyllabische (*jap* < *japanner*) en bisyllabische (*logo* < *logotype*) afkappingen. In uitzonderlijke gevallen kunnen er meer dan twee lettergrepen ontstaan (telecom vs. telecommunicatie) zodat het oorspronkelijke woord maximaal herkenbaar blijft.

Volgens Hamans zijn in talen zoals het Engels of Nederlands, de monosyllabische (eenlettergrepige) resultaten van clipping de meest voorkomende vormen van afkappingen:

‘Monosyllabic clipped forms are the most common results of clipping. I also indicated that they need to be distinguished properly from disyllabic clipping.’ (Hamans 2021: 98). De lettergrepen kunnen op verschillende manier geteld worden afhankelijk van de het origineel aantal lettergrepen in taal waarvan ze komen. Het woord *vibe* telt slechts één lettergreep in het Engels, doch twee lettergrepen volgens de online Van Dale in het Nederlands (als een afkapping van het woord < *vibratie*).

De overblijvende lettergrepen hoeven niet het aantal lettergrepen van het bronwoord weerspiegelen. De oorspronkelijke fonologische lettergreepindeling volgt andere regels en is vaak niet onderworpen aan de principes die voor de vorming van afkappingen gelden.

However, this does not mean that the syllable which constitutes the final clipped noun automatically matches with a syllabic constituent in the source word. For instance, phonologically, *Japanner* should be divided into *ja.pa.ner*, which shows that clipping does not take into account the syllabic or morphological structure of the original form. (Hamans 2021: 98).

Tweelettergrepige afkappingen komen in het Frans wel vaker voor dan in het Engels of het Nederlands. (Hamans 2021: 100). Deze woorden tellen het aantal van twee lettergrepen die van het origineel woord gebleven zijn. Afgekapte vormen zijn zelden langer dan twee lettergrepen en spelen daarom een rol in taaleconomie. Volgens Jamet (2009) is 94,83% van de afgekapte vormen mono- of bisyllabisch. De enige drie- en vierlettergrepige vormen die bestaan, zijn afkappingen afkomstig van samenstellingen in het Engels zoals bv. *hetero* vs. *heteroseksueel*.

Voorbeelden van afkappingen langer dan twee lettergrepen in het Nederlands zijn meestal ook afkomstig van samenstellingen: *telecom* (< *telecommunicatie*); *baardman* (< *baardmankruik*) etc.

Tweelettergrepige afkortingen kunnen soms ontstaan uit één lettergreep van het oorspronkelijke woord, waarbij de regels voor lettergreepverdeling niet altijd gevolgd worden. Deze worden omgevormd tot tweelettergrepige woorden door het toevoegen van een klinker, vaak ‘-o’ (bijvoorbeeld *combo* uit < *combination*).

Les mots tronqués avec un « o » final, sont issus d’une procédure plus spécifique qui ajoute la finale « -o » à certains mots tronqués par apocope, c’est-à-dire, dont les syllabes finales ont été retranchées. Cette finale en « o » est empruntée aux bases des composés *logo-*, *proto-*, *expo-*, *vélo-*, *labo-*, etc. et qui a pour origine le suffixe diminutif en « -ot ». (Fridrichová 2012 : 70).

Deze klinker wordt om fonologische redenen toegevoegd om de uitspraak van een woord te vereenvoudigen of om een woord een bepaalde stilistische waarde te geven, vaak in de vorm van slang. Woorden die van nature een ‘o’ aan het einde van de lettergreep hebben,

worden vaak na de 'o' afgekapt. Hierbij worden alle fundamentele principes van het vormen van afkappingen behouden.

-o Marking informally shortened or slang nouns. {Perhaps from the interjection oh!, or the use of -o in ballads to terminate lines; its use has been reinforced by shortened forms ending in the linking vowel -o-. (Quinion 2005)}

Bovendien worden ook andere achtervoegsels toegevoegd aan de afgekapte woorden voor dezelfde redenen, bv. 'e' in het woord *vibe* afkomstig uit het woord *vibration*.

2.2 Apocope, procope, syncope

De indeling van welk deel van het woord wordt weggelaten, omvat drie belangrijke categorieën: apocope, procope en syncope. Elk van deze termen beschrijft het proces waarbij respectievelijk het begin, het einde of het midden van een woord wordt geëlimineerd.

Enkele taalkundigen herkennen een andere soort zogeheten 'dubbeltruncatie' of afkapping op twee plekken in het woord :

Un cas particulier de troncation est celui de la troncation double, c'est-à-dire que le mot est tronqué à la fois à son début et à sa fin. Néanmoins, il faut faire attention à ne pas le confondre avec d'autres procédés de création – p. ex., selon les linguistes Jean et Nicole Tournier, le mot *frigo* vient de *réfrigérateur*. De plus, le mot adopte le suffixe « -o ». (Fridrichová 2012 : 77).

De dubbeltruncatie is een proces waarbij het begin en het eind van het woord wegvallen. Er zijn echter situaties waarbij twee delen van een woord wegvallen die niet noodzakelijkerwijs aan het begin of het einde zijn. Dit kan een combinatie van processen zijn, zoals syncope en apocope, procope en syncope, of zelfs een combinatie van alle drie.

De volgende tabel vat de verschillende soorten afkapping samen en wijst er de juiste werkwoorden aan toe. Bovendien worden de kenmerken duidelijk weergegeven – zoals de aanduiding van welk deel wordt geëlimineerd en synoniemen gebruikt ook in andere talen dan het Nederlands.

PROCES	WERKWOORD IN HET NEDERLANDS ⁶	DEEL DAT WEGVALT	SYNONIEMEN	VOORBEELD
APOCOPE	Apocoperen	Eind	Apocopation, back-clipping	<i>Zus</i> (<i>< zuster</i>)
SYNCOPE	Syncoperen	Midden	-	<i>Rotor</i> (<i>< rotator</i>)
PROCOPE	?	Begin	Aferesis, eferesis, front- clipping, fore- clipping	<i>Plosief</i> (<i>< explosief</i>)
DUBBELTRONCATIE	Trunkereren	Begin + eind	Mid-clipping	<i>Meent</i> (<i>< gemeente</i>)

Tabel 2: Types van afkapping.

2.2.1 Apocope

Apocope, het weglaten van het laatste deel van een woord, is de meest voorkomende vorm van inkorting. Dit staat bekend als back-clipping en komt volgens Jamet (2009) verreweg het meest voor. Het woord apocope is afgeleid van het Griekse ‘apokopê’, wat betekent ‘verschansing’: ‘Le mot apocope vient du grec apokopê qui veut dire retranchement en français.’ (Fridrichová 2012: 69). Hamans (2009: 152) benadrukt dat de overgrote meerderheid van de afkappingen in talen zoals Engels, Duits, Nederlands, Frans, Spaans, Pools, Zweeds, IJslands en Bahasa Indonesia voorbeelden van back-clipping (apocope) zijn. Het Nederlands is om deze redenen geen uitzondering.

De vorming van een apocope wordt beïnvloed door verschillende factoren en principes. De klemtoon speelt volgens Hamans (2018: 29) een belangrijke rol: ‘back clipping should retain the leftmost stressed syllable of the source word, even if this syllable bears secondary stress only.’ Bovendien wordt het principe van woordherkenning beter bewaard in back-clipping.:

In particular, dropping the beginning places a heavier strain on listeners’ decoding abilities than dropping the end of words. Language comprehension suffers rather little from back-clipping

⁶ In het Nederlands, deze werkwoorden zijn te vinden in het online woordenboek Van Dale.

because a (relatively long) word can be recognized before its end has been taken in. By contrast, chopping off the beginning of words leads listeners astray because they are made to erroneously believe that the beginning of the word they hear (i.e. the clipped form) can be matched to the beginning of an entry in their mental lexicon (assuming that there is no mental representation for the clipping). (Berg 2011: 12).

Context is vaak een noodzakelijk element dat de ontvanger helpt om het woord te ontcijferen. Om een woordherkenning succesvol te behouden, moet er met andere zinelementen rekening gehouden worden. Een voorbeeld van het woord ‘*kilo*’ heeft betekenis van < *kilogram* omdat de context maakt het duidelijk dat er ter sprake van het gewicht is, geen afstand (< *kilometer*).

Behalve een taalkundig proces is de apocope ook een stilistische figuur die in de literatuur, voornamelijk bij poëzie en proza gebruikt wordt: ‘concerne spécialement la rythmique de la langue par son application particulière au cas de l’e caduc i nal [...] », plus précisément « la disparition, en i n de mot, d’un e caduc non élidable : “comm(e) lui.’ (Mazaleyrat/Moliné 1989 : 25).

Apocope is een veelvoorkomend verschijnsel in het Nederlands, veel vaker dan andere vormen van clipping. Vanuit een psycholinguïstische perspectief blijkt dat het begin van een woord het meest relevante deel voor de woordherkenning is. Daarom behouden afkappingen meer trouw aan de segmentale structuren van hun basis (Arnd-Lappe 2018: 154). Talen zoals het Engels en het Nederlands hebben neiging om meer informatie te bevatten in het begin van het woord. Het onderzoek⁷ uitgevoerd door Nooteboom met Nederlandstalige sprekers bevestigt het belang van het begin van een woord. Bovendien toont dit onderzoek aan dat dit deel van het woord vaak al voldoende is voor een correcte identificatie (95% van Nooteboom's stimuluswoorden). (Nooteboom 1981).

Dit proces wordt ook toegepast bij de voornamen om bepaalde stilistische waarden uit te drukken, zoals relatie of vertrouwdheid. Sommige voornamen ontstaan door clipping (in dit geval apocope) worden niet meer als bijnamen gezien, maar eerder als onafhankelijke voornamen (Nico vs. Nicolaas, Lars vs. Laurens). (Z.n. 2024c).

2.2.2 Procope

Procope, ook bekend als aferesis, eferesis of ‘fore-clipping’ in het Engels, betekent het weglaten van een element van het woord aan het begin ervan. (Rijpema/Schuring 1965). Woorden zonder klemtoon aan het begin hebben in verschillende talen de neiging om daar te worden afgekapt:

⁷ De respondenten (Nederlandstalig) hebben twee soorten afkappingen gekregen: afkappingen gemaakt door procope (front-clipping) en apocope (back-clipping).

‘As will be recalled, foreclipping was observed especially often in base lexemes with unstressed initial syllables.’ (Berg 2011: 11). In het Nederlands komt procope minder vaak voor in vergelijking met apocope, hoewel procope vanuit productieperspectief lichtelijk in het voordeel kan zijn ten opzichte van apocope:

It is true that the deletion of an unstressed initial syllable facilitates word generation to a greater extent than the deletion of an unstressed final syllable. However, speakers are of course perfectly capable of generating iambic structures and do so all the time. The difficulty with unstressed initial syllables only manifests itself when speakers devote less attention to the form of their utterances or when their processing system is overtaxed. Therefore, the production advantage of foreclipping is minor relative to its perceptual disadvantage. (Berg 2011: 12).

Sommige woorden ondergaan afkapping afhankelijk van waar de klemtoon op de lettergreep valt. Als de klemtoon niet op de lettergreep ligt, wordt die lettergreep weggelaten (bv. *chute* uit < *parachute*).

Niet elk woord volgt echter deze regel van voorste afkapping. De Nederlandse taal staat bekend om de vorming van samenstellingen, wat de positie van de ‘grens’ waar afkapping plaatsvindt, kan veranderen. Sommige woorden worden dus afgekapt op het punt waar de twee voormalig zelfstandige woorden samenkomen. Bij procope wordt ‘het kernwoord’ van de samenstelling behouden om herkenbaarheid en de basisbetekenis te behouden (bv. *autobus* uit < *bus*, *sodomieteer* uit *mieter*).

Volgens Hilpert (2023: 11) hebben kortere woorden meer kans om voorste afkapping te ondergaan. Bovendien worden ook eigennamen zonder de klemtoon op de eerste lettergreep vaker afgekapt: ‘First names are front-clipped more often than common nouns, especially when they have non-initial stress (bv. *Beth* < *Elizabeth*, *Tricia* < *Patricia*).’ Het Nederlands maakt hier ook gebruik van – dit is zelfs een van de weinige gevallen waar procope vaker voorkomt dan de apocope (bv. *Griet* < *Margriet*, *Trude* < *Gertrude*). (Akker/Geritsen Z.d.).

Procope bij eigennamen komt voort uit het verminderen van het risico dat de betekenis van het woord verloren gaat. Eigennamen zijn door hun contextuele basis gemakkelijker te achterhalen dan gewone zelfstandige naamwoorden. Deze discours-pragmatische theorie zou de voorkeur van sprekers voor apocope in plaats van procope kunnen verklaren. (Berg 2011: 12).

Bovendien toont Hilpert (2023) een neiging van voorste afkapping om te eindigen met een medeklinker. Procope moet andere aanwijzingen bieden die het ontbrekend begin compenseren. Het eindigen met een medeklinker is een economische strategie om herkenbaarheid te verbeteren, omdat het een aanwijzing toevoegt zonder dat de spreker een extra lettergreep hoeft uit te spreken.

2.2.3 Syncope

Het derde type clipping binnen deze classificatie staat bekend als ‘syncope’. In de taalkunde verwijst deze term naar het weglaten van een mediale klinker, medeklinker of lettergreep in een woord (Fitzgerald 1905: 52). Het betreft derhalve ‘het weglaten van een klinker of medeklinker midden in een woord, bv. macht’ge i.p.v. machtige, broer i.p.v. broeder.’ (VD 2024c). De term vindt zijn oorsprong in het Grieks: ‘sugkopè = uitstoting < sun-koptein = stukslaan’. (DBNL 2024). Deze vorm van clipping wordt vaak gebruikt in poëzie, muziek en prosodie. (Joubrel, 2002).

Syncope is niet alleen een fenomeen van de woordvorming, maar ook van de fonologie. Dit proces wordt onbewust toegepast bij de spontane uitspraak van verschillende woorden. In het Engels wordt deze term vaak geassocieerd met het verwijderen van de schwa-uitspraak, meestal tussen de beklemtoonde en onbeklemtoonde lettergreep: ‘Syncope is triggered by a metrical lapse of unstressed vowels.’ (Polgárdi 2014). De positie van de schwa in het Nederlands verschilt echter van die in het Engels, daardoor wordt syncope in deze context niet zo vaak gebruikt. Kooij (1997) stelt een discussie voor over de vraag of schwa een morfologisch of fonologisch proces in het Nederlands is. Een voorbeeld van een schwa als een fonologisch proces en de invoering ervan in het Nederlands wordt beschreven door Warner (2001: 86):

Dutch schwa insertion is a process by which forms with a cluster of /l/ or /r/ followed by a bilabial or dorsal consonant are often produced with a schwa between the liquid and the following consonant as in *half* or *film*.

De fase waarin de klinker, medeklinker of lettergreep bij het schrijven wordt weggelaten, is meestal een gevolg van het weglaten in de uitspraak (mijnheer vs. meneer). Het proces van schriftelijke verandering afhankelijk van het weglaten van de lettergreep in de mondelinge productie komt sporadisch voor in het Nederlands. Er zijn echter de woorden te vinden die gesyncopeerd zijn (bv. *broer* vs. < *broeder*).

2.3 Herkomst van afkappingen

Wat de herkomst van afkappingen betreft moet er een verschil gemaakt worden tussen afkappingen overgenomen uit andere talen (bv. *app* < *applicatie*, *Insta* < *Instagram*) en afkappingen die ontstaan zijn in het Nederlands (bv. *oma* < *grootma*). De invloed van het Engels op dit gebied is groot. De slangwoorden die door jongeren gebruikt worden, vaak met een beperkt aantal tekens, zijn vaak afkomstig van sociale media en hebben vaak een Engelse oorsprong. De snelle toename van het gebruik van sociale media en meertalig contact zorgt voor een snellere verspreiding van nieuwe woorden: ‘The speed at which new vocabulary is

introduced online, used, quickly over-used and then discarded is phenomenal and has never been so rapid.’ (Foster 2021)

Naast het Engels wordt het Frans beschouwd als een taal met een grote invloed op het Nederlands. Vrij veel woorden die door afkapping zijn ontstaan en gebruikt worden in het Nederlands, hebben een Franse oorsprong (*frigo* vs. < *réfrigérateur*). Naast woorden die oorspronkelijk uit het Frans komen, worden er ook afkappingen gevonden die in het Frans worden gebruikt, ook al zijn ze daar niet ontstaan (*info* < *information*). Sommige woorden zijn al zolang en zodanig afgekapt, dat het moeilijk is hun oorsprong terug te vinden. Soms worden ze onbewust niet meer als afkappingen beschouwd en zijn ze ingeburgerd in de woordenschat (bv. *taxi* vs. < *taximètre/taximeter*).

Het proces van clipping in het Nederlands is echter niet beperkt tot het overnemen uit andere talen. Het wordt gezien als een productieve manier van woordvorming. Hoewel er invloed van andere talen gezien wordt, zijn woorden zoals *look* uit < *knoflook*, *buur* uit < *buurman* ontstaan vanuit Nederlandse woorden binnen de taal.

2.4 Gebruik van afkappingen

Om het proces van clipping correct in het taalregister te kunnen plaatsen, moet er naar verschillende aspecten gekeken worden. Nuraeni/Pahamzah (2021: 316) zeggen dat afkappingen niet geschikt zijn om in formele conversaties te gebruiken: ‘Clipping is one of variety of slang made by deleting of some parts of longer word become a shorter form in the same meaning. In addition, clipping form is not appropriate to use in formal conversation’.

Meningen over het gebruik van afkappingen kunnen verschillen, gezien de meest recente vormen van clipping inderdaad deel uitmaken van het informele taalgebruik. Ze verschijnen in spontane situaties en zoals vermeld in het hoofdstuk 1.2 vaak binnen een bepaalde kring van mensen (familie, vrienden):

‘Clipping, in which new words are created by shortening of polysyllabic words, is a good example for term of special group like school, e.g. exam(ination), math(ematics), lab(oratory), gym(nasium), uni(versity) and etc.’ (Madazizova 2021: 1277).

In dit citaat wordt er gesproken over ‘slang’ in de betekenis van ‘de karakteristieke, onconventionele en soms platte woorden en uitdrukkingen gebruikt door de leden van een sociale groep’ (VD 2024d).

Het is echter belangrijk om te benadrukken dat sommige woorden door hun frequent gebruik niet langer gezien worden als het resultaat van clipping en daardoor in meer formele contexten toegepast worden (*taxi* uit < *taximeter*, *auto* uit < *automobile*). Woorden die ontstaan zijn door clipping hoeven niet per se informeel te zijn. (Pratiwi/Marlina 2020: 130).

Sociale media spelen een belangrijke rol in het gebruik van clipping in een informele taalcontext. Ze bieden een middel om zich op een spontane manier uit te drukken en leveren bovendien waardevol materiaal voor onderzoek. Daarnaast onthullen ze aantal beperkingen die clipping bevorderen:

They evolved not only to save character space but also to reduce typing efforts. Textisms reduce character use without compromising the conveyed meaning and even add meaning in some cases. This includes acronyms (e.g., LOL for ‘laugh out loud’), emoticons (e.g., ☺ instead of ‘I am happy’), accent stylizations (e.g., slang terms such as gonna), nonconventional spellings (e.g., gudnite), homophones (e.g., gr8 and c u), shortenings (e.g., pic as in ‘picture’), contractions (e.g., thx for ‘thanks’), and omission of punctuation. (Boot e.a, 2019: 2).

Pratiw en Marlina (2020) tonen in hun paper ‘*An Analysis of Abbreviation in Twitter Status of Hollywood Pop Singers*’ dat woorden gemaakt door clipping ongeveer 15 procent van afkortingen uitmaken. In een ander vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd door Kurniadi (2018) was het percentage van clipping 20%. Beide onderzoeken illustreren dat het gebruik van afkappingen in de context van sociale media niet te verwaarlozen is.

Het gebruik van nieuw gevormde woorden wordt vaak overgenomen door een breder publiek: ‘Although one do not understand the history and the background of a new word, people can quickly understand and accept the different forms of that new word.’ (Yule 2010). Om een woord in de woordenschat te implementeren, moeten er alle principes van hoofdstuk 1.2 in acht genomen worden. Vooral de Wet van Zipf faciliteert de snelle verspreiding van het woord. Woorden die door afkapping zijn ontstaan en geen economisering van de taal veroorzaken, worden slechts sporadisch verspreid.

Naast sociale media, die gebaseerd zijn op het delen van meningen met het publiek (Facebook, X...), kan het gebruik van clipping ook waargenomen worden in de chatcommunicatie op sociale netwerken – individuele communicatie tussen mensen (Whatsapp, Messenger, Viber...): ‘La troncation par l’apocope est un procédé de création assez répandu parmi les tchateurs.’ (Lazar 2011 : 60). Lazar heeft in zijn onderzoek over afkortingstechnieken van chattend Frans getoond, dat voornamelijk apocope ongeveer 82 procent van de afkortingen gevormd door clipping uitmaakt. De extreme snelheid van de communicatie steunt op het gebruik van afkortingen. Online chatten is een vorm van geschreven taal die de gesproken taal weerspiegelt: ‘Il est à noter que même s’il s’agit de la communication écrite, elle porte souvent des signes d’oralité.’ (Lazar 2011: 63).

Clipping is iets typisch voor gesproken taal, maar wordt naast in sociale media, ook gebruikt in andere vormen van geschreven taal. Meestal is er sprake afkappingen die lang in de taal bestaan: ‘De verkorte eenheden worden een gewoon onderdeel van de communicatie en in de geschreven tekst zijn vaak overeenkomsten te zien met de gesproken tekst, waarvoor de

opname van getrainde lexicale eenheden kenmerkend is.⁸ (Hundlova 2011: 84). De geschreven taal die gebruik maakt van afkapping wordt op hoog niveau beïnvloed door de gesproken taal.

⁸ Mijn vertaling, LM, originele tekst: 'Zkrácené jednotky se stávají běžnou součástí komunikátu a v psaném textu tak často lze spatřovat podobnost s textem mluveným, pro nějž je zařazení trénovaných lexikálních jednotek charakteristické.'

Hoofdstuk 3. Variëteiten van het Nederlands

Het Nederlands is een taal gesproken door ongeveer 24 miljoen mensen waarvan 17 miljoen wonen in Nederland, 6,5 miljoen in België, en 400.000 in Suriname.’ (TU 2024). Het Nederlands wordt gekenmerkt door relatief complexe regionale diversiteit. Deze diversiteit wordt aangetoond door het gebruik van verschillende taalvarianten op meerdere niveaus: uitspraak, woordenschat, morfologie of pragmatiek. Bovendien kan ‘de taalvariatie ook macroperspectivisch verdeling in geografische, sociale, situationele en diachrone variatie veroorzaken. (De Sutter 2017:26). Het gevolg van deze verdeling is de vorming van taalvariëteiten.

In sociolinguistics, language variety—also called lect—is a general term for any distinctive form of a language or linguistic expression. Linguists commonly use language variety (or simply variety) as a cover term for any of the overlapping subcategories of a language, including dialect, register, jargon, and idiolect. (Nordquist 2020).

Het Nederlands herkent een specifieke variëteit die een bijzondere status heeft, de standaardtaal. De standaardtaal is ‘minder veranderlijk en minder dynamisch dan niet-gecodeerde, niet-gecodeerde variëteiten’, waardoor het behoud en gebruik van dialecten en geografisch gebonden variëteiten wordt bevorderd. (De Sutter 2017). ‘In het Nederlandse taalgebied zijn er drie nationale variëteiten van de standaardtaal te onderscheiden: het Nederlandse Nederlands, het Belgische Nederlands en het Surinaamse Nederlands.’ (Gelder 2020: 6). Het Nederlands wordt daarmee gedefinieerd als een pluricentrische taal met een asymmetrische verhouding tussen de verschillende taalvariëteiten, waarbij het Nederlands-Nederlands (NN) wordt beschouwd als de dominante variëteit. (De Caluwe 2018)

Suriname is sinds 2004 lid van de Nederlandse taalunie. Het Nederlands, oorspronkelijk de taal van kolonistoren, is tegenwoordig de moedertaal van meer dan 60% van de inwoners en is verplicht in het onderwijs, bestuur en recht. (De Caluwe 2018: 125). Gelder (2020) toont dat bepaalde woorden in de Surinaamse variëteit ooit als ‘fout’ werden beschouwd, maar het hedendaags Surinaams-Nederlands kent relatief veel ‘surinamismen’. Het Belgisch Nederlands (BN) en het Surinaams-Nederlands (SN) delen kenmerken, waaronder de inferieure positie van de lokale variëteit tegenover het Nederlands-Nederlands, dat werd beschouwd als de enige correcte variëteit. (De Caluwe 2018)

België erkent drie officiële talen: het Nederlands, het Frans en het Duits. Het gebruik van deze talen is regio-gebonden. In hun taalkundige strijd tegen de dominantie van het Frans kozen de Vlamingen ervoor om Nederlandse taalstandaarden te importeren, wat leidde tot een complexe taalsituatie, waarbij de Vlamingen hun taalidentiteit probeerden vast te stellen met behulp van externe normen. Door de late introductie van standaardtaal, zijn er heden ten dage nog veel dialecten. (Van Keyemeulen 2015). De invloed van het Frans is historisch significant

op de Belgische variëteit van het Nederlands. Terwijl Nederland alleen korte directe grens met het Franstalig gebied heeft (provincie Limburg grenst aan de Belgische provincie Luik), is het Vlaams gebied waarin het Nederlands gesproken wordt, omgrensd door Frankrijk en Wallonië (Franstalig gebied van België). In Brussel wordt het Nederlands zelf vermengd met het Frans in een tweetalig gebied. Geeraerts en Grondelaers (2000) spreken in hun artikel *Purism and Fashion. French Influence on Belgian and Netherlandic Dutch* over verschillende evolutierichtingen van de twee bekendste variëteiten van het Nederlands ten opzichte van het Frans en zijn invloed erop. Dit verschil in contact met het Frans veroorzaakt tweespalt in de ontwikkeling van deze twee variëteiten.

Dat in Vlaanderen geopteerd werd voor een grote eenheid met het noordelijke Standaardnederlands, betekende niet dat het Nederlands uit Nederland volledig werd overgenomen. De standaardtaal die in de loop van de twintigste eeuw in Vlaanderen tot stand is gekomen, is het resultaat van een ruime, maar niet volledige aanpassing aan het noordelijke Nederlands, in combinatie met autonome zuidelijke standaardiseringsprocessen. (Janssen e.a. 2017: 76).

Terwijl er een strijd was voor het Nederlands als officiële taal en een zuivering van Franse invloeden, blijft Franse invloed merkbaar in dialecten. Het Nederlands-Nederlands onderging ook periodes van taalzuivering, voornamelijk tegen Duitse leenwoorden.

Geeraerts (2001: 338) is echter van mening dat de algemene verschillen tussen NN en BN niet zo opmerkelijk zijn:

‘De Belgische en de Nederlandse variëteit van het Standaardnederlands wijken niet veel van elkaar af. Ze verschillen waarschijnlijk niet meer van elkaar dan vb. Zwitsers Frans en Frans Frans of Oostenrijks Duits en Duits Duits.’

De informele gesproken taal kent grotere verschillen dan de 'standaardtaal'. In België wordt een informele variëteit, 'tussentaal', gebruikt als een volwaardige tussenoplossing tussen standaardtaal en dialect zijn de verschillen veel kleiner dan in het geval van de informele gesproken taal. Vlamingen maken gebruik van tussentaal als een volwaardig uitwijkmogelijkheid voor beide: standaardtaal en dialect (Janssens/Marynissen, 2008: 196).

Ann Marynissen (2010) van de Universiteit in Keulen in haar studie stelde vraag aan aantal docenten Nederlands die in het Duitstalig gebied actief zijn over de gebieden waarin ze grootste verschillen tussen de twee variëteiten herkenden. Uit de resultaten bleek dat de grootste verschillen zijn te vinden in de uitspraak en woordenschat.

Charlotte Laurent (2019) toonde in haar masterscriptie aan, dat ook dubbing van films afhankelijk van de variëteit verschilt – vaak in het gebied van woordenschat maar ook het gebruik van tussenwerpsels. Hoewel de verschillen tussen het Belgisch-Nederlands en het Nederlands-Nederlands geen belemmeringen vormen voor het wederzijds begrip, zijn er zeker

woorden die regionaal gebruikt worden en mogelijk niet begrepen worden door een andere variëteit. Dat kan ook voor afkappingen gelden. Het Frans toont neiging om afkapping vaak te gebruiken. Het Nederlands kan door een direct contact met het Frans beïnvloed worden op het niveau van afkapping.

Al in 1989 vermeldt Frédérique Biville dat afkapping een gebruikelijke manier is om woorden te vormen in modern Frans (in dit geval Frans uit die tijd).

In het geval van het Nederlands of Engels, is er sprake van een overgang van familietaal naar woordenboeken en in sommige gevallen naar standaardtaal. 'Il faut noter que la troncation envahit le vocabulaire français, généralement en passant de l'argot à la langue familière pour s'introduire finalement dans les dictionnaires généraux' (Brožová 2006: 11).

Hoofdstuk 4. Onderzoek naar afkappingen in het Nederlands

4.1 Nederlandse corpora

Het onderzoek was gebaseerd op gegevens uit verschillende Nederlandstalige corpora. Het belangrijkste basisinstrument was het Corpus Hedendaags Nederlands (CHN). Dit corpus ‘contains all available modern Dutch text material of the INT for which the INT has acquired the right to put the data online’. (CHN 2024). Dit corpus wordt regelmatig geactualiseerd en biedt een goed startpunt om recente onderwerpen te onderzoeken. Het materiaal in het CHN komt uit Nederland, België, Suriname en de Nederlandse Antillen. Voor ons onderzoek wordt er enkel materiaal vanuit België en Nederland gebruikt. 52,6% tokens in dit corpus zijn van Belgisch afkomst terwijl 42,3 % van Nederlands afkomst zijn. (CHN 2024b). Dit corpus bestaat voornamelijk uit krantenartikels (zoals bijvoorbeeld *Het Nieuwsblad*, *De Standaard*, *Gazet van Antwerpen*, *Volkskrant*, *NRC-Handelsblad* enz.). Daarnaast bevat het ook chatberichten - maar deze zijn aanzienlijk beperkt in vergelijking met de persberichten. Begin februari 2024 bevatte CHN 9 295 175 documenten. (CHN 2024). Dit corpus biedt onder andere de mogelijkheid om Nederlandse variëteit te filtreren. Bovendien biedt het corpus mogelijkheden om resultaten te groeperen gebaseerd op de ‘language’ d.w.z. de variëteit van het Nederlands. Deze functie laat ons toe de verschillen in gebruik tussen het Belgisch-Nederlands en Nederlands-Nederlands weer te geven.

Om de gevonden gegevens objectief te evalueren, hebben we de onderzochte afkappingen ook in twee andere corpora geraadpleegd: Corpus Gesproken Nederlands (CGN) ‘een verzameling van 900 uur (bijna 9 miljoen woorden) hedendaagse Nederlandse spraak, afkomstig van Vlamingen en Nederlanders’. (CGN 2024). Dit corpus bevat verschillende types materiaal – transcriptie van conversaties, ondertiteling, boeken, interviews enz. Meer materiaal dat daar verschijnt, is van Nederlandse oorsprong - de verhouding tot Belgisch-Nederlands is ongeveer 2:1. Naast het land van herkomst van de spreker is het mogelijk om zoekopdrachten in te stellen die specifiek gericht zijn op de woonplaats, de leeftijd of het geslacht van de spreker.

Dit corpus is echter aanzienlijk kleiner dan CHN. Terwijl CHN 2 848 243 285 tekens bevat, bevat CGN slechts 10 085 164 tekens. CHN is dus ongeveer 282,4 keer groter dan CGN. Dit is een enorm verschil en de gegevens van beide corpora kunnen niet als gelijkwaardig beschouwd worden.

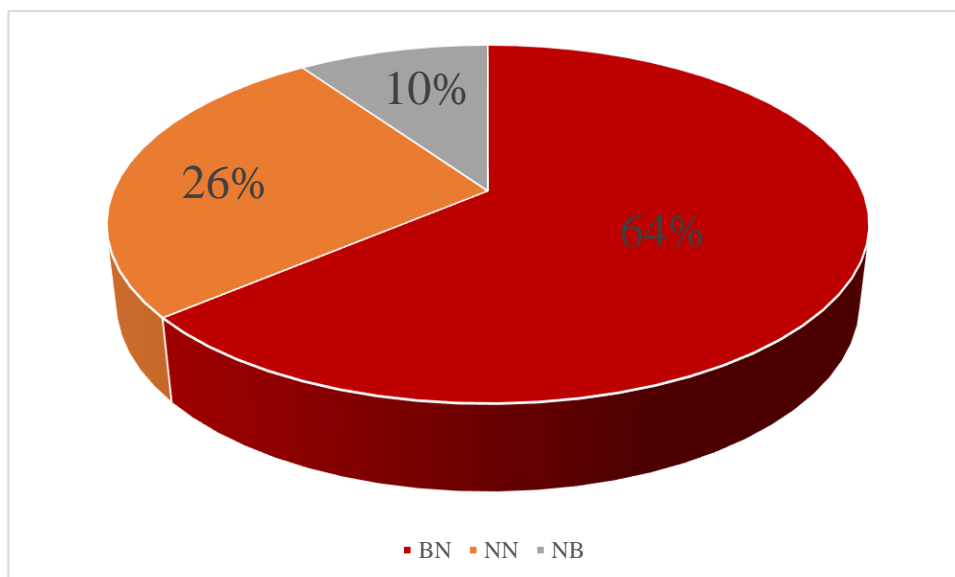
De volgende formule illustreert waarom we voorkeur hebben gegeven aan het gebruik van CHN in plaats van CGN hoewel afkappingen vooral voor gesproken taal typisch zijn.

$$\frac{CHN}{CGN} = \text{vergrotingsfactor}$$

$$\frac{2\,848\,243\,285}{10\,085\,164} = 282,4191342$$

Op basis van de bovengenoemde ongelijkheid tussen de inhoud van de corpora werd nog het Sonar-corpus in het onderzoek opgenomen. Dit geschreven corpus wordt opgebouwd uit twee gegevens sets namelijk SoNaR-500 en SoNaR-1.:

SONAR-500 contains over 500 million words (i.e. word tokens) of full texts from a wide variety of text types including both texts from conventional media and texts from the new media. All texts except for texts from the social media (Twitter, Chat, SMS) have been tokenized, tagged for part of speech and lemmatized, while in the same set the Named Entities have been labelled. SoNaR-1 is a dataset comprising one million words. (Oostdijk e.a. 2013)

Grafiek 1: Het percentage tokens in een bepaalde variëteit van het Nederlands in het SoNaR-corpus⁹ (SoNaR 2024, eigen verwerking)

Op basis van documenten zoals authentieke teksten die op sociale netwerken worden gebruikt, kan dit corpus dienen als een relevante spiegel om de resultaten van CHN te vergelijken. De inhoud van dit corpus bestaat uit teksten en documenten uit Nederland en Vlaanderen, samen met vertalingen die zijn gepubliceerd voor gebruik in een specifiek gebied. Belgisch-Nederlands vormt een hoger percentage van de totale inhoud dan Nederlands-Nederlands. Een aanzienlijk aantal documenten heeft geen classificatie op basis van domein. (Oostdijk e.a. 2013).

⁹ BE – België, NL – Nederland, NB – Nederland en België

De corpora CGN en SoNar werden onderzocht met het gebruik van Open SoNaR die werkt als een onlineinstrument voor de twee genoemde corpora. Aangezien het Belgisch-Nederlands meer vertegenwoordigd is in CHN en SoNaR, moest de verhouding tussen de resultaten en het aantal teksten voor elke variëteit berekend worden, wat diende als controle om misclassificatie te vermijden. Doordat SoNaR in 10% van de teksten geen variëteit aanduidt, berekenden we die verhouding voornamelijk bij het CHN - en ook alleen in gevallen zonder duidelijke uitkomst.

De formule wordt gebruikt om de verhouding te berekenen tussen het aantal documenten waarin het woord voorkomt in een bepaalde variëteit en het totale aantal documenten van die variëteit. Deze formule wordt gebruikt om de relatieve aanwezigheid van de afkappingen te tonen.

$$\frac{\text{Resultaatgegevens (in documents)}}{\text{Het aantal documenten in de gegeven variëteit.}}$$

4.2 Onderzoekvragen en hypothesen

De belangrijkste onderzoeksvraag is of één van de variëteiten (Belgisch en Nederlands) meer afkappingen bevat dan de andere. Mijn hypothese is dat er meer afkappingen in het Belgisch-Nederlands dan in het Nederlands-Nederlands verschijnen omdat het Belgisch-Nederlands meer contact heeft met het Frans waar afkappingen heel vaak voorkomen. Er wordt aangenomen dat het Frans een bepaalde invloed zou spelen op dit gebied van taalvorming.

Bovendien rijst de vraag of de resultaten uit de Van Dale meer afkappingen laten zien die typisch zijn voor de ene of de andere variëteit dan wordt aangegeven in de Van Dale. Aangezien de afkapping een recent fenomeen is, verwacht ik dat het corpus meer geografisch specifieke gevallen zal bevatten dan in het woordenboek zijn vastgelegd.

Het volgende doel is om te zien of afkappingen in het Nederlands overeenkomen met de algemeen gestelde kenmerken beschreven in hoofdstuk 2. Ik verwacht dat de meest voorkomende afkappingen in het Nederlands monosyllabische woorden zijn die zijn ontstaan door de apocope. Verder verwacht ik dat het woorden in specifieke domeinen kunnen zijn. Ik verwacht ook dat een klein aantal hiervan leenwoorden zijn uit andere talen, vooral uit het Engels en het Frans.

4.3 Methodologie van onderzoek

Ik haalde alle woorden gemarkeerd als ‘verkortingen’ uit de onlineversie van Van Dale. Verder selecteerde ik alle woorden die aan de definitie van afkapping voldoen. Deze afkappingen heb ik vervolgens opgezocht in de CHN. Voor mijn onderzoek heb ik alleen de afkappingen met minstens twee geregistreerde voorkomens in het CHN in de lijst aangehouden. Op deze manier verkreeg ik de lijst met 144 afkappingen die het onderwerp waren van het onderzoek (zie Bijlage).

In een volgende fase volgde ik het voorkomen van deze afkappingen in het Nederlands-Nederlands en Belgisch-Nederlands met behulp van de functie ‘language’ in CHN, waarmee resultaten kunnen worden gegroepeerd afhankelijk van de variëteit. Deze verkregen data heb ik vergeleken met data van CGN en Sonar. Vervolgens heb ik de resultaten geanalyseerd en de afkappingen in meer detail gekarakteriseerd op basis van de volgende aspecten:

- 1) Voorkomen in afzonderlijke variëteiten van het Nederlands
- 2) Gebaseerd op semantische categorieën
- 3) Aantal lettergrepen
- 4) Lettergreep grens
- 5) Frequentie
- 6) Het toevoegen van een achtervoegsel

Hoofdstuk 5. Resultaten van het corpusonderzoek

5.1 Nederlands-Nederlands vs. Belgisch-Nederlands

Bepaalde afkappingen worden in het onlinewoordenboek Van Dale al gemarkeerd als Belgisch (BN) of Nederlands (NN). Veel afkappingen hebben geen label – d.w.z. ze zouden volgens de online Van Dale in beide gebieden gebruikt worden. De tabel hieronder toont die gemarkeerde afkappingen met hun originele woorden.

BN (volgens Van Dale)		NN (volgens Van Dale)	
<i>Apero</i>	< Aperitief (+o)	<i>Ansicht</i>	Ansichtkaart
<i>Bib</i>	< Bibliotheek	<i>Buuf</i>	Buurvrouw
<i>Frigo</i>	< Refrigerateur	<i>Ijsco</i>	Ijscompagnie
<i>Kine</i>	< Kinesithérapie	<i>Uni</i>	Universiteit
<i>Labo</i>	< Laboratorium	<i>Banjer</i>	Banjerheer
<i>Look</i>	< Knoflook	<i>Opoe</i>	Grootmoeder
<i>Recup</i>	< Recuperatie		
<i>Recuup</i>	< Recuperatie		
<i>Suppo</i>	< Suppositoïr		
<i>Trado</i>	< Traditioneel (+ o)		
<i>Velo</i>	< Velociped		
<i>Micro</i>	< Microfoon		

Tabel 3: Belgische en Nederlandse afkappingen volgens Van Dale.

Alle afkappingen die als Belgisch werden gemarkeerd in Van Dale werden ook geëvalueerd als Belgisch op basis van onderzoeksresultaten uit de corpora. De frequentie van het woordgebruik varieert – enkele horen tot relatief vaak gebruikte afkappingen, maar sommige tonen een frequentie lager dan 100 documenten in de corpora.

Belgische afkappingen met hoge cijfers die bevestigen grote verschillen tussen het gebruik in België en Nederland. Er zijn in tabel 4 voorbeelden van vaak voorkomende afkappingen in het Belgisch-Nederlands getoond met voorbeeldzinnen uit CHN.

Bib (< *bibliothèque*)

– frequentie meer dan 16 000 documenten in België en minder dan 100 in Nederland

*Ik maak me graag vrij, hoe moeilijk ook, om met Karel te fietsen, naar de **bib** te gaan, films te bekijken, zijn schoolwerk op te volgen of zijn vele sportieve activiteiten.*

Velo (< *vélo*)

– frequentie meer dan 400 documenten in België en minder dan 20 in Nederland

*Het Vlaamse kind noemt een fiets in zijn moedertaal een **velo**.*

<p>Recup (< recuperatie)</p> <p>– frequentie meer dan 100 documenten in België en 0 in Nederland</p> <p><i>Behalve een dag recup opnemen of aan telewerk doen, kunnen onze werknemers ook vanuit een satellietbureau werken.</i></p>
<p>Apero (< aperitief + o)</p> <p>– frequentie meer dan 300 documenten in België en minder dan 50 in Nederland</p> <p><i>Elke eerste donderdag van de maand gaan we hier een apero houden, met een dj vanaf een uur of vier in de namiddag.</i></p>
<p>Frigo (< refrigerateur)</p> <p>– frequentie meer dan 2000 documenten in België en minder dan 300 in Nederland</p> <p><i>Als ze een huis kopen met beneden een vitrine, kopen ze een frigo en beginnen ze een winkeltje'</i></p>
<p>Kine (< kinesitherapie)</p> <p>– frequentie meer dan 1000 documenten in België en minder dan 5 in Nederland</p> <p><i>Om Skye zo goed mogelijk te ondersteunen in haar ontwikkeling, krijgt ze kine en watertherapie</i></p>
<p>Labo (< laboratorium)</p> <p>-frequentie meer dan 10000 documenten in België en minder dan 15 in Nederland</p> <p><i>In dat labo werken 205 mensen.</i></p>

Tabel 4: Afkappingen met de gegevens over de frequentie van het gebruik volgens CHN.

Enkele van die afkappingen verschenen echter in minder dan 20 documenten in het onderzoek:

Trado (< traditioneel)

– frequentie 6 documenten in België en 1 in Nederland.

Suppo (< suppositor)

– frequentie 13 documenten in België en 0 in Nederland.

Recuup (< recuperatie + u)

– frequentie 1 document in België en 0 in Nederland (gezien als variatie van *recup*)

De resultaten van het corpusonderzoek bevestigden dat dezelfde trend wordt gezien bij de afkappingen die gemarkeerd zijn als typisch voor het Nederlands-Nederlands. Tabel 5 toont vaak voorkomende afkappingen in het Nederlands-Nederlands met cijfers en voorbeelden uit CHN.

<p>Ansicht (< <i>ansichtkaart</i>)</p> <p>– frequentie 179 documenten in Nederland en 22 in België</p> <p><i>Die glimlacht en begrijpt en je herinnert aan de ansicht die je nog moest schrijven, en daarbij dan direct ook de juiste postcode ophoest.</i></p>
<p>Buuf (< <i>buurvrouw + f</i>)</p> <p>– frequentie 83 documenten in Nederland en 5 in België</p> <p><i>Duizend bakkies bij de buuf. Zondag voor de duizendste keer Koffietijd, het programma dat vooral gezellig is.</i></p>
<p>Ijsco (< <i>ijscompagnie</i>)</p> <p>– frequentie 45 documenten in Nederland en 3 in België</p> <p><i>Toch zal de grootste hater uiteindelijk moeten toegeven dat deze deugende ijsco voor de zoetzure smaak een originaliteitsprijs verdient.</i></p>
<p>Uni (< <i>universiteit</i>)</p> <p>– frequentie 35 documenten in Nederland en 4 in België</p> <p><i>De drang om naar de uni te gaan werd steeds groter en ik ging ervoor.</i></p>
<p>Banjer (< <i>banjerheer</i>)</p> <p>- frequentie 58 documenten in Nederland en 4 in België</p> <p><i>Ik ben een echte banjer, een levensgenieter.</i></p>
<p>Opoe (< <i>oma</i>)</p> <p>– frequentie 172 documenten in Nederland en 14 in België</p> <p><i>Dat kan m'n ouwe opoe ook.</i></p>

Tabel 5: Afkappingen in het Nederlands-Nederlands.

Alle resultaten die volgens CHN als Belgisch of Nederlands kunnen beschouwd worden tonen vergelijkbare cijfers ook in de andere twee corpora, voornamelijk SoNaR-500, SoNaR-1 en CGN. Deze cijfers zijn echter niet opgenomen in het basisonderzoek omdat een bepaald percentage documenten in deze twee corpora geen aanduiding van land, regio of stad bevat. Naast de woorden die volgens Van Dale typisch zijn voor Nederland of België, zijn er in het corpusonderzoek ook andere woorden naar voren gekomen die kenmerkend zijn voor specifieke gebieden. Tabel 6 toont alle woorden die typisch zijn voor het Belgisch-Nederlands of voor het Nederlands-Nederlands.

De resultaten van het onderzoek tonen dat er waarschijnlijk meer typisch Belgische afkappingen zijn dan aangeduid in de online Van Dale.

BN (onderzoek)		NN (onderzoek)	
<i>Acajou</i>	< <i>Acajouhout</i>	<i>Accu</i>	< <i>Accumulator</i>
<i>Look</i>	< <i>Knoflook</i>	<i>Ansicht</i>	< <i>Ansichtkaart</i>
<i>Bib</i>	< <i>Bibliotheek</i>	<i>Bios</i>	< <i>Bioscoop</i>
<i>Demo</i>	< <i>Demonstratie</i>	<i>Buuf</i>	< <i>Buurvrouw</i>
<i>Fan</i>	< <i>Fanatiek</i>	<i>Culi</i>	< <i>Culinaire</i>
<i>Fest</i>	< <i>Festival</i>	<i>Ijsco</i>	< <i>Ijscompagnie</i>
<i>Hubby</i>	< <i>Husband (+y)</i>	<i>Mam</i>	< <i>Mama</i>
<i>Jap</i>	< <i>Japanner</i>	<i>Meis</i>	< <i>Meisje</i>
<i>Ma</i>	< <i>Mama/mama</i>	<i>Refo</i>	< <i>Reformatorisch</i>
<i>Micro</i>	< <i>Microfoon</i>	<i>Tarp</i>	< <i>Tarpulin</i>
<i>Pa</i>	< <i>Papa/papa</i>	<i>Uni</i>	< <i>Universiteit</i>
<i>Recup</i>	< <i>Recuperatie</i>	<i>Banjer</i>	< <i>Banjerheer</i>
<i>Recuup</i>	< <i>Recuperatie (+u)</i>		
<i>Suppo</i>	< <i>Suppositoire</i>		
<i>Trado</i>	< <i>Traditioneel (+o)</i>		
<i>Velo</i>	< <i>Vélocipède</i>		
<i>Vibe</i>	< <i>Vibratie (+e)</i>		
<i>Kine</i>	< <i>Kinesithérapie</i>		
<i>Apero</i>	< <i>Aperitief (+o)</i>		
<i>Friigo</i>	< <i>Refrigerateur (+o)</i>		
<i>Pull</i>	< <i>Pullover</i>		
<i>Ref</i>	< <i>Referee</i>		
<i>Docu</i>	< <i>Document</i>		
<i>Immo</i>	< <i>Immobilie</i>		
<i>Info</i>	< <i>Informatie</i>		
<i>Labo</i>	< <i>Laboratorium</i>		
<i>Maxi</i>	< <i>Maximus</i>		
<i>Buur</i>	< <i>Buurman</i>		
<i>Attest</i>	< <i>Attestatie</i>		
<i>Cinema</i>	< <i>Cinématografie</i>		
<i>Merci</i>	< <i>Je vous remercie</i>		
<i>Mum</i>	< <i>Minimum</i>		

Tabel 6: Belgische en Nederlandse afkappingen volgens het onderzoek.

Afkappingen die opmerkelijk vaker in het Belgisch-Nederlands voorkomen, kunnen volgens hun oorsprong in verschillende subcategorieën verdeeld worden:

- a) Afkappingen afkomstig uit het Frans (al afgekapte in het Frans) – *frigo, pull, micro, merci, velo...*
- b) Afkappingen afkomstig uit het Engels - *hubby, fest, fan, info, ref ...*
- c) Andere afkappingen (afkomstig uit het Nederlands of andere talen, afgekapte pas in het Nederlands) – *attest, docu, maxi, look...*

Het Belgisch-Nederlands lijkt meer open te zijn tot het gebruik van afkappingen afkomstig uit andere talen – voornamelijk uit het Frans en het Engels. De afkappingen die niet afkomstig uit het Engels of het Frans zijn, hebben vaak iets te maken met andere talen zoals het Latijn of zijn ontstaan door de invloed van het Frans (hoewel ze niet afgekapte zijn in het Frans).

Als er twee afkappingen van een basiswoord bestaan, werd er aangenomen dat een van die varianten typisch is voor Belgisch-Nederlands en één voor het Nederlands-Nederlands. Dit geldt voor de volgende paren afkappingen:

mam (NN) vs. ma (BN)
bios (NN) vs. cinema (BN)

Desondanks bestaan er ook andere gevallen waarvoor dit niet geldt. Het woord bibliotheek heeft twee afkappingen in het Nederlands – *bib* en *bieb*. Terwijl het woord *bib* typisch Belgisch is, tonen de resultaten voor *bieb* geen opmerkelijke cijfers voor het Nederlands-Nederlands. Dezelfde ratio geldt voor het woord *laboratorium*. Dit woord wordt afgekapte naar *labo* of *lab*. *Labo* wordt gemarkeerd als typisch voor het Belgisch-Nederlands zowel in de online Van Dale als in ons corpusonderzoek. Het woord *lab* wordt echter gebruikt in beide variëteiten – in het Nederlands-Nederlands en ook in het Belgisch-Nederlands. De cijfers tonen een relatieve balans van gebruik – 6081 documenten voor BN vs. 5169 documenten voor NL in CHN. Het gebruik van deze woorden kan echter ook beïnvloed worden door verschillende factoren zoals vermeld in hoofdstuk 6.10.

Er zijn afkappingen die vaker in het Belgisch-Nederlands voorkomen, omdat ze in een specifiek jargon gebruikt worden. Het woord *attest* wordt binnen Belgisch rechtssysteem gebruikt in de zin van ‘bewijs’ of ‘schriftelijke verklaring die tot staving van iets moet dienen (VD 2024e)’. In Nederland hebben dezelfde documenten een andere benamingen (bv. verklaring – *verklaring van woonplaats* vs. *attest van woonplaats* in België). *Attest* is de afkorting van *attestatie* die een etymologische oorsprong in het Frans heeft – *attestation*. Dit woord wordt gebruikt als Franstalig equivalent voor het woord *attest* officiële documenten in België. De homonymie van het woord die in een variëteit erkend wordt, maar niet in andere is om deze redenen een belangrijk aspect die de frequentie van het gebruik beïnvloedt.

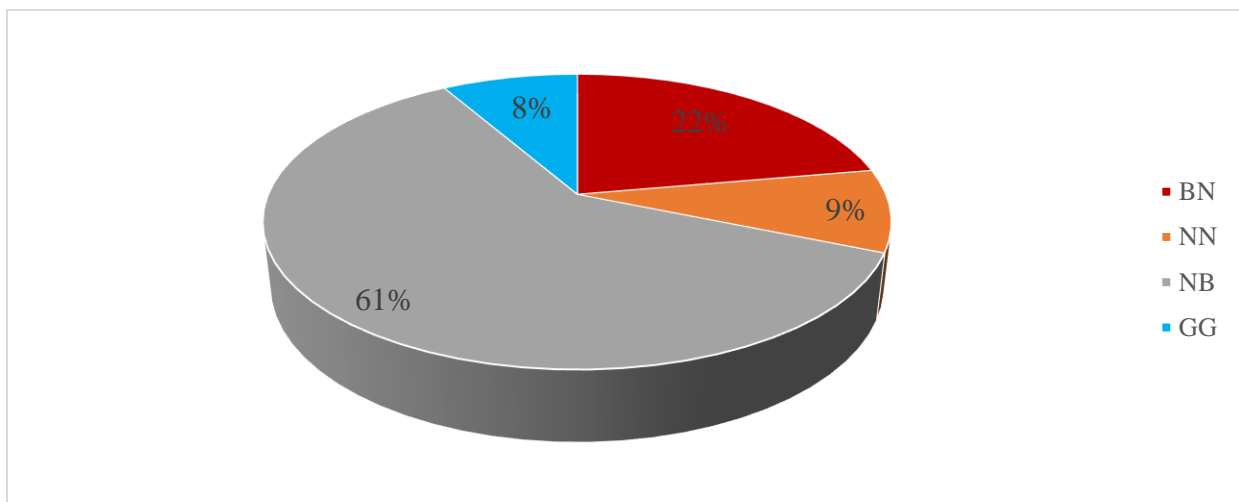
Bovendien tonen de resultaten interessante cijfers voor de afkapping *info*. Volgens deze cijfers is de frequentie hoger in het Belgisch-Nederlands zoals in het CHN en ook in SoNaR-500 en SoNaR-1.

CHN: *info* – 96 738 documenten (BN) vs. 3331 documenten (NN)

SoNaR-500 + SoNaR-1: *info* - 49 757 documenten (BN) vs. 4543 documenten (NN)

De afkapping *info* in plaats van *informatie* wordt gebruikt in het Frans maar ook in het Engels. Het taalcontact tussen het Nederlands en het Frans kan een van de factoren zijn die de gebruiksfrequentie beïnvloeden, maar dit is slechts een vermoeden. Zelfs als rekening wordt gehouden met het aantal teksten in een bepaalde variëteit, blijft het verschil aanzienlijk.

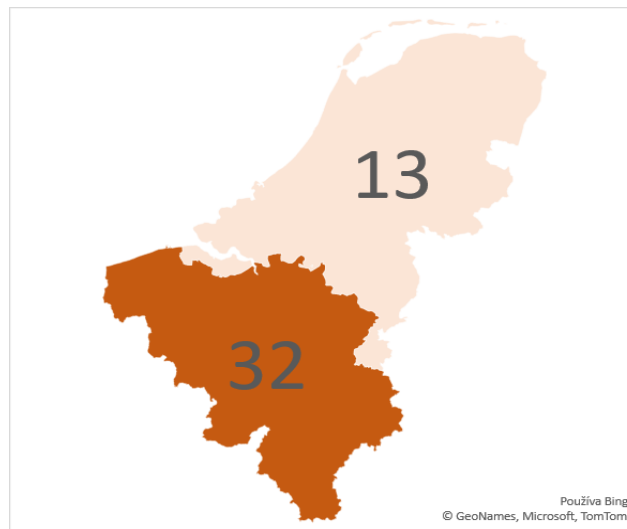
De invloed van het Frans is duidelijk aanwezig in het Belgisch-Nederlands. Het Frans heeft de neiging om veel afkappingen te maken en leent bepaalde afkappingen aan het Nederlands in België – *pull* (< *pullover*), *frigo* (< *réfrigérateur*), *merci* (< *je vous remercie*), *velo* (< *vélo*), *suppo* (< *suppositoire*), *acajou* (< *acajouhout*). Bovendien zijn enkele woorden afgekapt in het Nederlands maar de bronwoorden zijn afkomstig uit het Frans (*attest* < *attestation*). De invloed van het Frans speelt ergo een belangrijke rol op verschillende niveaus. Verder lijkt het Nederlands in België meer afkappingen te adopteren dan het Nederlands in Nederland. Uit de cijfers blijkt dat 32 afkappingen uit de lijst typisch in België gebruikt worden terwijl 13 typisch in Nederlands zijn.

Grafiek 2: Percentage afkappingen in verschillende variëteiten van het Nederlands.

De categorie NB bevat afkappingen die worden gebruikt zowel in het Nederlands-Nederlands als in het Belgisch-Nederlands zonder opmerkelijke verschillen. De rest valt in de categorie geen gebied (GG) -een extra opgemaakte categorie - woorden met een heel hoge frequentie en meerdere betekenissen (GG): *kijker* (*verrekijker*), *kabel* (*kabeltelevisie*), *gym* (*gymnasium*), *gym* (*gymnastiek*), *burger* (*hamburger*), *bus* (*brievenbus*), *bus* (*autobus*), *bio* (*biografie*), *combi* (*combinatie*), *combi* (*combinatiewagen*), *gel* (*gelatine*), *hypo* (*hypochondrie*), *kwik* (*kwikzilver*), *limo* (*limousine*), *limo* (*limonade*). De afwezigheid van

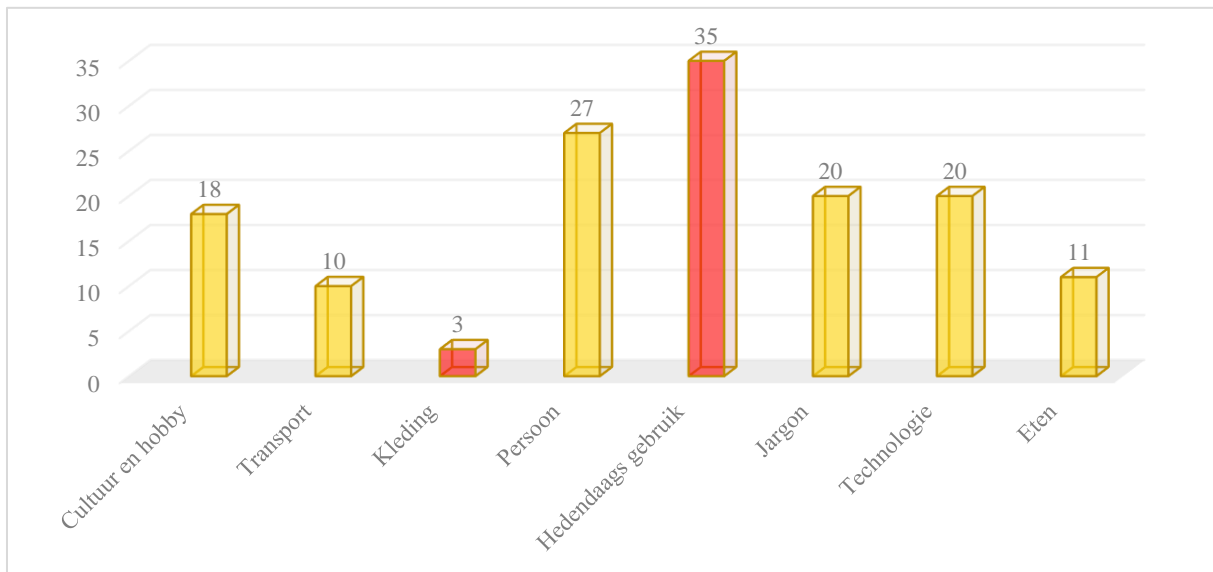
accurate data wordt in deze gevallen meestal veroorzaakt door de veelheid en de te vaak voorkomen, geassocieerd met dezelfde eigenschappen van het woord, terwijl het handmatig erg moeilijk is om te bepalen welk woord het is. Daarom worden ook de gegevens behoorlijk tot bepaalde variëteiten als niet accuraat geëvalueerd. De relevantie van de woorden (qua betekenis) is echter te groot om de woorden niet in het onderzoek op te nemen. De volgende kaart toont hoeveel afkappingen er volgens het onderzoek typisch zijn voor het Belgisch-Nederlands en het Nederlands-Nederlands.

Kaart 1: De verhouding tussen het aantal van de afkappingen in het Belgisch-Nederlands en Nederlands-Nederlands.

5.2 Semantische categorieën

Alle 144 onderzochte afkappingen werden verdeeld in acht overkoepelende categorieën: *personen, kleding, eten, transport, technologie, vaktaal/jargon, hedendaags gebruik en cultuur/hobby*. Deze categorieën kunnen bijgevolg in andere kleine subcategorieën verdeeld worden. Sommige afkappingen kunnen in meerdere categorieën geplaatst worden. Voor dit onderzoek werd elke afkapping uitsluitend in één geplaatst.

Grafiek 3: Distributie van onderzochte woorden in de categorieën afhankelijk van de lexicale velden.

De meeste woorden behoren tot de categorie *hedendaags gebruik*. Deze categorie, gelabeld door een vaag begrip, bevat 35 afkappingen. Deze woorden benoemen vaak abstracte concepten die in verschillende contexten gebruikt kunnen worden. Enkele woorden ervan kunnen in specifieke gebieden aangepast worden, maar hebben ook een algemene betekenis:

Voorbeelden uit deze categorie:

Demo (*demonstratie*)

- 1) *demonstratie van iets;*
- 2) *demonstratiemateriaal (muziek, film...)*

Intro (*introdunctie*)

- 1) *tekstblok dat boven een journalistiek artikel staat en een brug slaat tussen de kop en het artikel;*
- 2) *inleidend gedeelte van een film, muziek-stuk, boek enz¹⁰*

Andere woorden uit deze categorie betreffen activiteiten (*impro* < *improvisatie*), objecten (*pic* < *picture*; *foto* < *fotografie*) of woorden met een abstracte betekenis maar redelijk frequent gebruik (*info* < *informatie*, *combo* < *combinatie*). Deze afkappingen zijn vaak gevormd uit ‘internationale woorden’ en veel ervan worden ook gebruikt in andere talen zoals het Engels of het Frans.

¹⁰ Bron van definities: Online Van Dale

De tweede grootste categorie is de categorie van *personen*. Deze afkappingen refereren aan mensen en hebben verschillende functies of horen tot verschillende taalregisters. Woorden zoals *broer* (< *broeder*), *zus* (< *zuster*) of *oma* (< *grootma*) en *opa* (< *grootpa*) tonen verschillende familierelaties. Deze woorden hebben vaak een emotionele connotatie en worden vaak gebruikt in een familiale omgeving.

Woorden zoals *homo* (< *homoseksueel*), *boomer* (< *babyboomer*) of *bro* (< *brother*) zijn verbonden met slang en spreektaal. Ze kunnen de relatie van de spreker met de omgeving of betreffende mensen tonen en hebben vaak verschillende stilistische waarde dan hun oorspronkelijke woorden.

De categorie *jargon* bevat woorden die typisch gebruikt worden door bepaalde specifieke groepen mensen afhankelijk van het beroep, veld of de sociale groep. Deze woorden omvatten bijvoorbeeld woorden als *labo* (< *laboratorium*), *pul* (< *ampul*), *necro* (< *necrologie*). Het gebruik ervan is specifiek voor concrete vakgebieden. Om deze afkappingen volledig te kunnen begrijpen, is er een bepaalde voorkennis of oriëntatie in de context nodig.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de categorie technologie ook relatief rijk is aan afkapping. Technologie speelt namelijk een belangrijke rol in de communicatie – voornamelijk sociale media. De afkappingen in deze categorie zijn redelijk frequent. Woorden zoals *insta* (< *Instagram*), *docu* (< *document*) of *app* (< *applicatie*) horen tot de slang en worden niet in officiële communicatie gebruikt. Bovendien zijn er woorden die al lang niet meer als afkappingen beschouwd worden – bv. *radio* (< *radiotelegrafie*), *tweet*¹¹ (< *tweetbericht*), *blog* (< *weblog*).

Behalve deze drie categorieën zijn er ook andere redelijk rijke categorieën. Voorbeelden uit andere categorieën zijn:

Eten: *burger* (< *hamburger*), *lolly* (< *lollypop*), *lager* (< *lagerbier*)

Kleding: *pull* (< *pullover*), *bra* (< *brassière*), *kafi* (< *kaffetorie*)

Transport: *bus* (< *autobus*), *limo* (< *limousine*), *metro* (< *metropolitaine*)

Cultuur en hobby: *disco* (< *discotheek*), *Kerst* (< *Kerstmis*), *fest* (< *festival*)

5.3 Aantal lettergrepen

Terwijl de meeste theoretische bronnen (bv. Hamans in hoofdstuk 2.1 over de monosyllabische afkappingen in het Nederlands) een significant overwicht van monosyllabische afkappingen vermelden, toont dit onderzoek in het kader van Nederlands licht afwijkende gegevens. Zelfs tot aan 76 woorden uit onderzochte worden hebben twee lettergrepen – dat maakt het percentage van 51,72%. In frequentie wordt dit gevolgd door eenlettergrepige (monosyllabische)

¹¹ Twitter sinds 2023 bekend als ‘X’

afkappingen met het aantal van 59 woorden (40,68%). Afkappingen korter dan drie lettergrepen maken bijgevolg ongeveer 90% uit van het totaal. Deze waarde bevestigt de hypothesen over het minimaliseren van woordlengte.

Aantal lettergrepen – afkapping vs. origineel woord	Afkapping vs. origineel woord	Voorbeeld uit CHN
2 lettergrepen < 5 lettergrepen	<i>Recup</i> < <i>recuperatie</i>	Door de lange shiften en onregelmatige uren had ik vaak recup (inhaalrust, red.), wat me veel tijd gaf om te tuinieren.
2 lettergrepen < 5 lettergrepen	<i>Homo</i> < <i>homoseksueel</i>	Stel je bent homo , of niet meer maagd, maar je wilt deel blijven van die gemeenschap en ook met die gemeenschap de belangrijke fasen in je leven delen, zoals een huwelijk.
2 lettergrepen < 6 lettergrepen	<i>Labo</i> < <i>laboratorium</i>	Na 15 jaar vooronderzoek in het labo en bij dieren wordt memantine nu getest bij mensen met Down.
2 lettergrepen < 6 lettergrepen	<i>Kine</i> < <i>kinesitherapie</i>	Het is enkel ambetant dat ik niet naar de kine en de gym kan.”
2 lettergrepen < 3 lettergrepen	<i>Insta</i> < <i>Instagram</i>	In het rumoer ziet een jongen achterin de klas zijn kans schoon om zijn klasgenoten toe te roepen dat ze hem „ff op insta ” moeten volgen, want hij doet mee aan een weddenschap.
2 lettergrepen < 3 lettergrepen	<i>Kilo</i> < <i>kilogram</i>	De verkoop van in totaal 150.000 tot 200.000 kilo ivoor is aan strenge regels gebonden
2 lettergrepen < 4 lettergrepen	<i>Limo</i> < <i>limousine</i>	De witte limo met daarin de familie rijdt langzaam weg langs een cordon van saluerende agenten.
2 lettergrepen < 4 lettergrepen	<i>Intro</i> < <i>introdunctie</i>	Bijdeze vraag moet je als intro voor een tv-programma een keuze makentussen muziek van Barbara Streisand en Shirley Bassey.

Tabel 7: Voorbeelden van tweelettergrepige afkappingen in het Nederlands.

Samenstellingen zijn een relatief frequent woordvorming proces in het Nederlands. Dit proces kan invloed hebben op het bevoordelen van de tweelettergrepige afkappingen. Om de lengteherstellende factor van het bronwoord te behouden, blijven er twee lettergrepen over: bv. *boomer* (< *babyboomer*), *ansicht* (< *ansichtkaart*).

Uit de cijfers blijkt dat tot 54 tweelettergrepige woorden eindigen op een klinker: bv. *kilo* (< *kilogram*), *intro* (< *introdunctie*). De klinker aan het einde van de tweede lettergreep lijkt het afkappen direct erna te bevoordelen. Bovendien zijn gewoon negen van de afkappingen gemaakt door een ander proces dan apocope - zeven ervan door gecombineerde afkapping (d.w.z. apocope en syncope op hetzelfde moment) en twee door procope. In zes gevallen gaat het om woorden die zichtbaar zijn omgezet in het Nederlands en volgens Van Dale online ook hun oorsprong hebben in andere talen (alle drie uitzonderingen *opoe*, *oma* en *opa* benamen een familielid).

Afkapping	Origineel woord	Taal van herkomst
<i>Cello</i>	<i>Violoncello</i>	Italiaans
<i>Chute</i>	<i>Parachute</i>	Frans
<i>Frigo</i>	<i>Réfrigérateur</i>	Frans
<i>Hubby</i>	<i>Husband</i>	Engels
<i>Merci</i>	<i>Je vous remercie</i>	Frans
<i>Vopo</i>	<i>Volkspolizei</i>	Duits

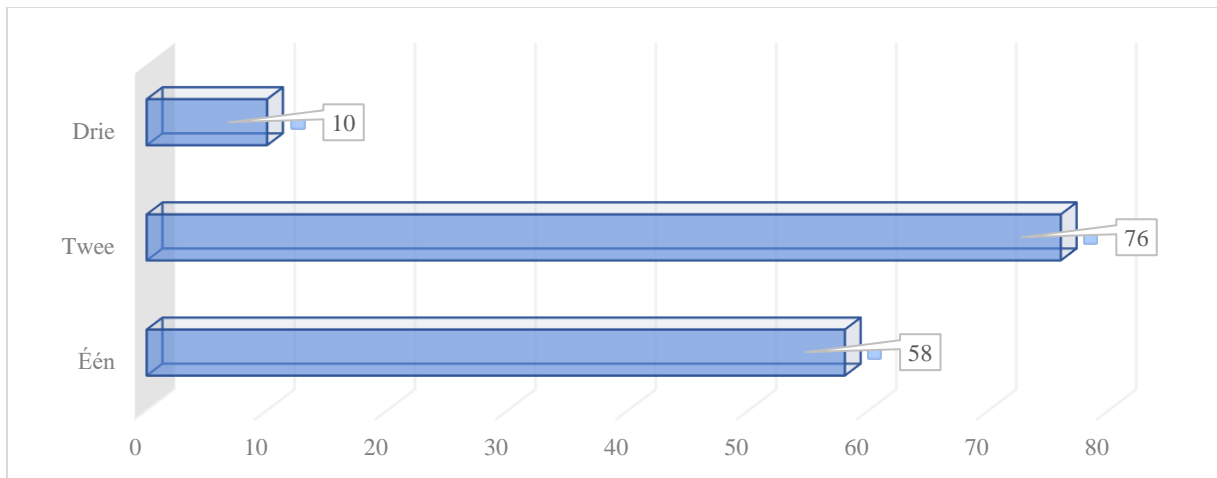
Tabel 8: Tweelettergrepige afkappingen die op een klinker eindigen.

Aan de andere kant eindigen maar liefst 51 van de 58 eenlettergrepige resultaten op een medeklinker, bv. *pul* (< *ampul*), *pic* (< *picture*). Daarnaast eindigen volgende afkappingen op klinkers: *ma*, *pa*, *bra*, *bro*, *bio*, *broei*, *pneu*, *sla*. Alle zes afkappingen hebben een duidelijke verklaring waarom deze één lettergreep gebleven is. In twee gevallen (*ma* en *pa*) zijn alle lettergrepen van het woord dezelfde. In het geval van *broei*, *pneu* en *bio* is de grens van afkapping duidelijk met betrekking tot het woordvorming proces van het woord (of een samenstelling of van vreemde herkomst). Het geval van *sla* toont een afkapping door de syncope en apocope. De eerste letter van het woord blijft en wordt gevolgd door de tweede lettergreep.

Afkapping	Origineel woord	Soort afkapping
<i>Ma</i>	<i>Mama/ mama</i>	Apocope of procope
<i>Pa</i>	<i>Papa/papa</i>	Apocope of procope
<i>Broei</i>	<i>Broeikas</i>	Apocope
<i>Pneu</i>	<i>Pneumatique</i>	Apocope
<i>Sla</i>	<i>Salade</i>	Syncope + apocope

Tabel 9: Monosyllabische afkappingen met klinkers op het einde.

Een speciaal geval is het woord 'vibe', want hoewel het in het geschreven woord op een klinker eindigt, is het eenlettergrepig en krijgt het de kenmerken die het in het Engels heeft gekregen. In termen van uitspraak eindigt het dus op een medeklinker.

Grafiek 4: Aantal afkappingen afhankelijk van het aantal lettergrepen die gebleven zijn.

5.4 Afkapping ten opzichte van de lettergreepgrens

Het punt waarop de afkapping treedt hoeft niet noodzakelijk oorspronkelijke kenmerken te volgen. In een steekproef van gegevens uit de Nederlandse taal vertoonden tot 57 woorden (38%) andere verdelingen dan de oorspronkelijke lettergreepverdeling.

Voorbeelden van een dergelijke verdeling in tabel 10: in de eerste kolom staan de afkappingen, in de tweede de woorden waaruit ze gevormd zijn. De derde kolom toont de verdeling van de oorspronkelijke woorden in lettergrepen (geverifieerd in het online woordenboek Van Dale). De vierde kolom toont het punt waarop de lettergrepen zijn gesplitst, nadat de afkapping toegepast is. De letters die overbleven zijn vetgedrukt, de letters die wegvielen staan tussen haakjes.

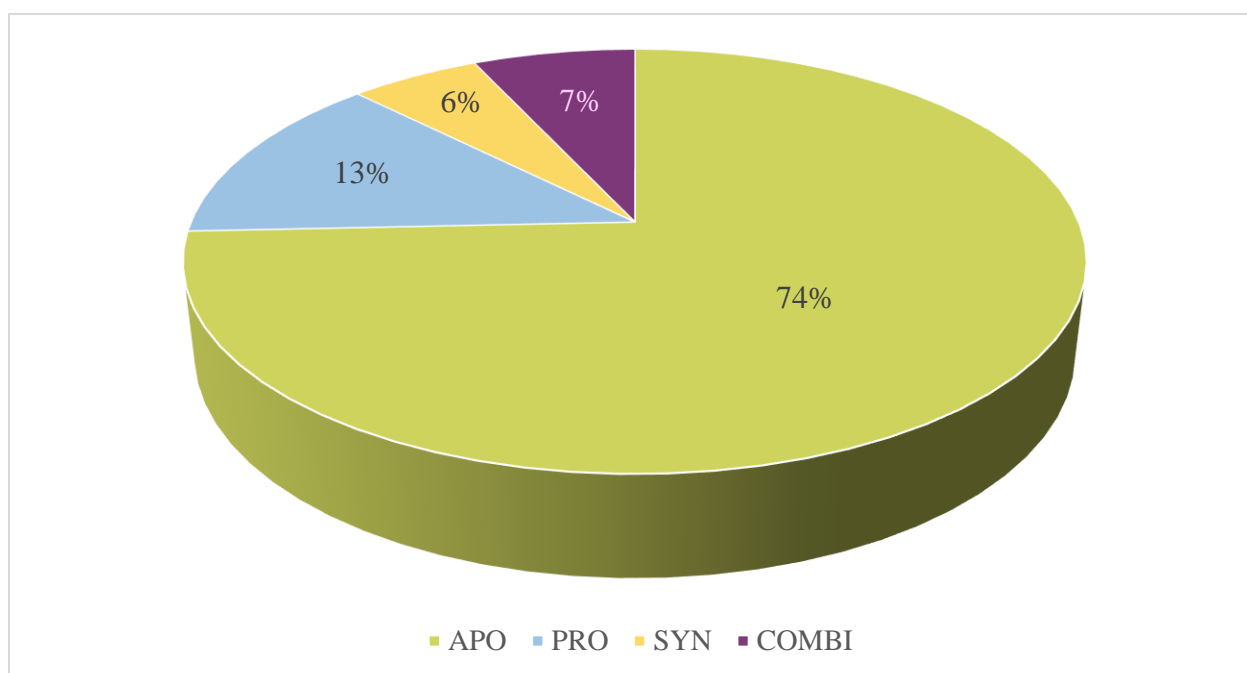
Of een afkapping eindigt op een klinker of een medeklinker heeft geen invloed op het al dan niet verkorten volgens de oorspronkelijke lettergreep – De verhouding tussen eindigend op een klinker en eindigend op een medeklinker op 92 afkappingen waarin de lettergreepgrens gehouden is, is 51:41. Hetzelfde geldt als de lettergreepgrenzen niet overeenkomen. Op 57 woorden is de verhouding 21: 36. Het aantal resterende lettergrepen lijkt ook geen invloed te hebben op de plaats van deling – resultaten laten zien de verhoudingen met vergelijkbare waarden.

Afkapping	Origineel woord	Lettergreepverdeling van het originele woord	Lettergrepen in de afkapping
<i>Bios</i>	<i>Bioscoop</i>	bio·s (coop)	bi·os
<i>Recup</i>	<i>Recuperatie</i>	re·cu·p (e·ra·tie)	re·cup
<i>Attest</i>	<i>Attestatie</i>	at·tes·t (a·tie)	at·test
<i>Combo</i>	<i>Combinatie</i>	com·b (i·na·tie) + o	com·bo

Tabel 10: Afkappingen met verschoven lettergreepgrens.

5.5 Apocope, syncope en procope

Naast de verdeling afhankelijk van het aantal lettergrepen wordt er ook naar andere verdeling gekeken. De resultaten van het onderzoek bevestigen tendensen in andere talen. Tot 74% afkappingen in het Nederlands worden gemaakt door weglating van het deel op het eind, d.w.z. apocope (APO). Omgekeerd is de minst voorkomende soort syncope (SYN) – weglating van het deel in de midden van het woorden. De afkappingen waarin meer dan een deel van het woord wegvalt zijn ook aanwezig (deze afkappingen worden gemarkeerd door het lemma ‘combi’). Procope (PRO) bevestigt de trend van andere talen.

Grafiek 5: Percentage van soorten afkappingen afhankelijk van welk deel wegvalt.

Het principe van maximale herkenbaarheid heeft grote invloed op het proces van afkapping, ook in het Nederlands. Uit onderzoek blijkt dat bijna 74% (108) afkappingen in het Nederlands wordt gevormd door weglating van het eind van het woord. De herkomst van woorden speelt geen rol bij dit kenmerk.

Voorbeelden van woorden die door apocope zijn ontstaan:

- *bib* (< *bibliotheek*)
- *sax* (< *saxofoon*)
- *bios* (< *bioscoop*)

Al 46 van deze woorden zijn afgekapt op de plek in het woord waarin geen lettergreepgrens bestond in het originele woord, bv. *doc* (< *document*), *limo* (< *limousine*), *pub* (< *publiek*). De andere 63 hebben een regelmatige verdeling (d.w.z. het deel dat wordt afgekapt correspondeert met het deel van het origineel woord dat als lettergreep wordt beschouwd), bv. *disco* (< *discotheek*), *kilo* (< *kilogram*), *velo* (< *vélocipède*).

De tweede meest productieve soort afkapping in ons onderzoek is procope. Er werden 18 waarin het eerste deel van het woord wegvalt, gevonden.

Afkapping	Origineel woord	Opmerking
<i>Look</i>	<i>Knoflook</i>	
<i>Boomer</i>	<i>Babyboomer</i>	
<i>Cembalo</i>	<i>Klavicimbel</i>	
<i>Einder</i>	<i>Gezichtseinder</i>	
<i>Bus</i>	<i>Brievenbus</i>	
<i>Bus</i>	<i>Autobus</i>	
<i>Kijker</i>	<i>Verrekijker</i>	
<i>Loog</i>	<i>Psycholoog</i>	
<i>Ma</i>	<i>Mama/mama</i>	- niet zeker welk deel wegvalt
<i>Pa</i>	<i>Papa/papa</i>	- niet zeker welk deel wegvalt
<i>Plosief</i>	<i>Explosief</i>	
<i>Pul</i>	<i>Ampul</i>	
<i>Chute</i>	<i>Parachute</i>	
<i>Burger</i>	<i>Hamburger</i>	
<i>Blog</i>	<i>Weblog</i>	
<i>Bop</i>	<i>Bebop</i>	
<i>Mum</i>	<i>Minimum</i>	

Tabel 11: Afkappingen gevormd door procope met het woord van herkomst en commentaar.

Zoals aangetoond in de tabel, correspondeert het deel dat wegvalt in bijna alle gevallen met de originele vederdeling ten opzichte van lettergrepen. De enige uitzondering is het woord *blog* < *weblog*. In dit geval wordt er een duidelijke uitleg aangeboden. Het originele woord is ontstaan door blending van twee woorden: *web* en *blog*. Om dubbel b in de orthografie te vermijden, werd één van de herhaalde letters verwijderd – die van het woord ‘blog’.

Uit het onderzoek blijkt dat slechts 8 afkappingen werden gemaakt door weglating van het middendeel – syncope.

Afkapping	Origineel woord
<i>Ambt</i>	<i>Ambacht</i>
<i>Apprensie</i>	<i>Apprehensie</i>
<i>Boel</i>	<i>Boedel</i>
<i>Broer</i>	<i>Broeder</i>
<i>Flog</i>	<i>Fotolog</i>
<i>Meneer</i>	<i>Mijnheer</i>
<i>Rotor</i>	<i>Rotator</i>
<i>V-effect</i>	<i>Vervreemdingeffect</i>

Tabel 12: Woorden ontstaan door syncope met de woorden waarvan ze afgekapt werden.

De meeste afkappingen verliezen een lettergreep: *rotor*, *broeder*, *boedel*, *ambacht*, *apprensie*. Het woord *V-effect* toont een uitzondering, in plaats van 3 lettergrepen wordt er namelijk een verbindingsstreepje gebruikt. Het woord *meneer* toont een interessant fenomeen dat de vorm van gesproken taal representeert. De letters die wegvallen zijn door snelheid in orale taal uitgesproken als [e] .

Er bestaat nog een vierde categorie afkappingen die volgens het onderzoek bestaat uit afkappingen die meer dan één soort afkapping geadopteerd hebben. Deze woorden zijn niet geteld in andere categorieën, hoewel er wel een soort afkapping bestaat.

Afkapping	Origineel woord	Soort afkapping	Toevoeging
<i>Frigo</i>	<i>Refrigerateur</i>	Procope + Apocope	- o
<i>Hubby</i>	<i>Husband</i>	Syncope + Apocope	- by
<i>Kaft</i>	<i>Kaffetorie</i>	Syncope + Apocope	
<i>Meent</i>	<i>Gemeente</i>	Procope + Apocope	
<i>Merci</i>	<i>Remercie</i>	Procope + Apocope	
<i>Oma</i>	<i>Grootma</i>	Procope + Syncope	
<i>Opa</i>	<i>Grootpa</i>	Procope + Syncope	
<i>Sla</i>	<i>Salade</i>	Syncope + Apocope	
<i>Vopo</i>	<i>Volkspolizei</i>	Syncope + Apocope	

Tabel 13: Afkappingen gevormd door de combinatie van verschillende soorten afkappingen.

5.6 Afkappingen ten opzichte van frequentie

Enkele woorden gevormd door afkapping zijn al zo lang gebruikt, dat ze niet meer als afkappingen worden waargenomen. Deze woorden functioneren in de taal zonder het verband met hun oorspronkelijk woord of met zichtbare veranderingen in de betekenis of taalregister. Voorbeelden van zulke woorden zijn ook gevonden in het Nederlands.

Woorden die aanwezig zijn in meer dan 50 000 documenten in CHN (ongeacht taalvariëteit), zijn uit ons onderzoek gekomen als afkappingen met hoge frequentie. Hoewel er wordt aangenomen, dat ook woorden zoals *burger* of *bus* een hoge frequentie in het corpus hebben, zijn deze woorden niet geclassificeerd binnen een categorie, omdat de gegevens niet duidelijk zijn (vergelijkbaar met de gegevens in de sectie over het Belgisch en het Nederlands-Nederlands).

Afkapping	Origineel woord
<i>Fan</i>	<i>Fanatiek</i>
<i>Kilo</i>	<i>Kilogram</i>
<i>Ma</i>	<i>Mama/mama</i>
<i>Auto</i>	<i>Automobile</i>
<i>Info</i>	<i>Informatie</i>
<i>Broer</i>	<i>Broeder</i>
<i>Zus</i>	<i>Zuster</i>
<i>Foto</i>	<i>Fotografie</i>
<i>Radio</i>	<i>Radiotelgrafie</i>

Tabel 14: Afkappingen met hoge frequentie in CHN.

Voornamelijk woorden zoals *fan* (< *fanatiek*) en *radio* (< *radiotelegrafie*) worden gebruikt als onafhankelijk van de niet afgekapte woorden. Bovendien tonen de afkappingen *auto* (< *automobile*), *info* (< *informatie*), *zus* (< *zuster*), *broer* (< *broeder*), *foto* (< *fotografie*) en *kilo* (*kilogram*) implementatie in het standaard taalregister. De bewustheid van de verschillen tussen twee benamingen voor hetzelfde fenomeen wordt minder en minder opgemerkt. De afkapping *ma* (< *mama*) behoort tot spreektaal bij en toont de positie van de spreker tegenover zijn omgeving en de persoon die wordt aangesproken.

Behalve woorden met een opmerkelijk hoge frequentie, werden ook woorden met een relatief grote frequentie gevonden (meer dan 5000 documenten maar minder dan 50 000 documenten). Zelfs onder deze woorden zijn er enkele waarvan het oorspronkelijke woord niet meer wordt gebruikt of zelfs niet meer bekend is. Voorbeelden van zulke afkappingen zijn: *metro* (< *metropolitaine*), *sla* (< *salade*), *taxi* (< *taximètre*), *logo* (< *logotype*). Andere afkappingen in deze categorie zijn ook bekend, maar hebben een bepaalde connotatie of minder algemene betekenis. Daardoor is het aantal hits in documenten kleiner in frequentie.

Voorbeelden van zulke woorden:

Buur (< buurman)

Voorbeeldzin uit CHN: Kwam ik hem daarna tegen, dan zag ik niet alleen een vriendelijke **buur**, maar vooral een kompaan van Holleeder, iemand met wie 'De Neus' besprekingen hield over onderwereldstrategieën.

Lab, labo (< laboratorium)

Voorbeeldzin uit CHN: Alleen de eerste acht ziektedagen lukte het ze om er cellen in het **lab** mee te infecteren.

Een kleine verschuiving in betekenis wordt gezien in deze afkappingen behorend tot de relatief frequente woorden.

Intro (< introductie)

Voorbeeldzin uit CHN: Bij deze vraag moet je als **intro** voor een tv-programma een keuze maken tussen muziek van Barbara Streisand en Shirley Bassey.

Relaas (< relatie)

Voorbeeldzin uit CHN: Volgens de kranteberichten deed Sorgdrager ``zeer emotioneel, met onvaste en zelfs gebroken stem haar **relaas** " en had zij ``steun nodig om haar zenuwinzinking te boven te komen".

Homo (< homoseksueel)

Voorbeeldzin uit CHN: De parlementariër zegt dat veel mannen zichzelf niet als **homo** zien, maar gewoon van elkaar snoepen.

Voorbeelden van afkappingen die een verschillend taalregister tonen dan hun oorspronkelijke woorden:

oma (< grootma)

Voorbeeldzin uit CHN: Yummie en zijn vier broers en zussen werden bij **oma** geplaatst.

opa (< grootpa)

Voorbeeldzin uit CHN: Ook de tienjarige Till Dhaene uit Kortrijk. „Het was een leuke dag met **opa** en oma en nichtje Julie", schrijft ze.

pa (< papa)

Voorbeeldzin uit CHN: Ik was niet van plan om net als ons **pa** er een hele carrière over te doen", lachte zijn zoon.

De frequentie van de afkappingen in het CHN kan beïnvloed worden door de thematische diversiteit van de artikels en documenten die de base aanmaken. Het feit dat enkele

woorden weinig in de corpora voorkomen, hoeft niet per se te betekenen dat ze ook weinig gebruikt worden.

5.7 Toevoeging van een achtervoegsel

Een fenomeen dat bij redelijk veel afkappingen voorkomt in verschillende talen is de toevoeging van een achtervoegsel (zoals vermeld in hoofdstuk 2.1). Meestal worden deze letters toegevoegd voor reden van de uitspraak. Voornamelijk gaat het over de toevoeging van een klinker ‘o’, zoals het ook in het Frans gebruikt wordt: ‘La plupart des mots tronqués sont formés par la simple coupure du mot entier ou encore par l’ajout du suffixe o-.’ (Fridrichová 2013: 110).

Het onderzoek toont dat er ook afkappingen in het Nederlands bestaan, die gevormd werden door toevoeging van ‘o’

Afkapping	Origineel woord	Lettergrepen	Definitie volgens de online Van Dale
<i>Cembalo</i>	<i>Klavecimbel</i>	cem·ba·lo	<i>Klavecimbel</i>
<i>Kino</i>	<i>Kinematograaf</i>	ki·no	<i>SR bioscoop</i>
<i>Paddo</i>	<i>Paddenstoel</i>	pad·do	<i>paddenstoel die de hallucinogene stoffen psilocybine en psilocine bevat¹²</i>
<i>Trado</i>	<i>Traditioneel</i>	tra·do	<i>BN; ongunstig aanhanger, lid, politicus van een van de traditionele politieke partijen</i>
<i>Apero</i>	<i>Aperitief</i>	ape·ro	<i>Aperitief</i>
<i>Frigo</i>	<i>Réfrigérateur</i>	fri·go	<i>BN; spreektaal koelkast (1)</i>
<i>Combo</i>	<i>Combinatie</i>	com·bo	<i>informeel; verkorting van combinatie</i>

Tabel 15: Afkappingen met de toevoeging van ‘o’ en hun definities en lettergreepverdeling.

¹² Bron: defnitive geraadpleegd van de Online Van Dale.

De toevoeging van ‘o’ veroorzaakt in enkele gevallen een verandering in taalregister en een kleine verschuiving in betekenis. Een voorbeeld van een dergelijk woord is de afkapping *paddo* afgeleid van het woord *paddenstoelen*. De definitie van het woord paddenstoel volgens de online Van Dale (VD 2024f): ‘oorspronkelijk zwam waarvan het vruchtlichaam bestaat uit een steel en een hoed, thans echter algemeen gebruikt voor elke zwam die een vruchtlichaam vormt.’ De afkapping verwijst naar het soort paddenstoelen die worden gebruikt om hallucinatie op te wekken. In de meeste gevallen uit het onderzoek blijkt de toevoeging van de klinker o te duiden op het behoren tot een bepaald taalregister, van spreektaal tot slang.

Uit het onderzoek blijkt dat er ook andere letters worden toegevoegd op het einde, maar ook in het midden van de afkapping.

Afkapping	Origineel woord	Lettergrepen	Taal van oorsprong volgens het online Van Dale
<i>Comfy</i>	<i>Comfortable</i>	com·fy	Engels
<i>Buuf</i>	<i>Buurvrouw</i>	Buuf	Nederlands
<i>Dupe</i>	<i>Duplicate</i>	du·pe	Engels
<i>Hubby</i>	<i>Husband</i>	hub·by	Engels
<i>Indie</i>	<i>Independent</i>	in·die	Engels
<i>Recuup</i>	<i>Recuperatie</i>	re·cuup	Frans
<i>Relaas</i>	<i>Relatie</i>	re·laas	Nederlands
<i>Vibe</i>	<i>Vibratie</i>	vibe	Engels
<i>Bieb</i>	<i>Bibliotheek</i>	Bieb	Nederlands

Tabel 16: Voorbeelden van woorden met toegevoegde achtervoegsels.

Opmerkelijk veel afkappingen met een toegevoegde letter op het einde afkomstig uit of worden gebruikt in andere talen. Er worden afkappingen uit het Frans en Engels opgemerkt. De meest voorkomende is de toevoeging van klinkers, met name ‘y’ in het woord *comfy*, ‘e’ in de woorden *duplicate*, *indie*, *vibe*. Een klinker in het midden van het woord is toegevoegd in de woorden *recuup* (u) en *bieb* (e). In het geval van *buuf* is de toegevoegde ‘f’ een representatie van de uitspraak van de letter ‘v’ in het Nederlands. De ‘a’ in het woord *relaas*, samen met de medeklinker ‘s’, verwijzen naar de uitspraak van het origineel woord.

De toevoeging van een letter op het eind van de afkapping is volgens ons onderzoek frequenter dan in het midden van de afkapping. Uit de resultaten blijkt dat vooral dit kenmerk van afkapping vaak beïnvloed wordt door andere talen en/of de uitspraak van het originele woord.

5.8 Invloed van andere talen op het Nederlands

Het Nederlands lijkt volgens de onderzoeksresultaten de neiging te hebben om op het gebied van afkapping beïnvloed te zijn. Veel afkappingen afkomstig uit andere Indo-Europese talen verschijnen in het Nederlands en worden redelijk vaak gebruikt (*dupe* < *duplicate*). Bovendien wordt er soms een afkapping van uitgeleende woorden gezien, die niet in de originele taal bestaat – d.w.z. het woord wordt afgekapt in het Nederlands, maar niet in de originele taal. (*bieb* < *bibliotheek*)

Veel woorden worden beschouwd als internationale woorden (in het Engels *internationalisme*). Deze woorden hebben geen eenvoudige definitie. Alle definities van 'internationalisme' delen de voorwaarde van een geografisch bereik dat taalgrenzen overschrijdt, terwijl sommige een aanvullende etymologische voorwaarde stellen.

Thus, an 'internationalism' is commonly defined as a word attested in a number of unrelated languages or language families, sharing a similar orthographic or phonetic shape and a partial or identical semantic field; most often, 'internationalisms' are of Greek or Latin origin. (Wexler, 1969: 77)

Er bestaat een groep internationale afkappingen die in meerdere talen voorkomen. Deze afkappingen worden ook gebruikt in het Nederlands en worden vaak afgeleid van eigennamen, merknamen of concrete benamingen.

Het woord Insta en voorbeelden van zijn gebruik in verschillende talen:

Voorbeeld uit het Nederlands:

“En in het echt? **Insta** waardig Op Instagram zien jongeren er altijd geweldig uit Romy van der Poel Frederiek Weeda Gewone tieners leiden op Instagram een interessant bestaan. „Het lukt me nooit om er in één keer goed op te staan .” ‘Ik ging uit verveling wat foto's maken’ Jens van Wageningen (15) uit Amsterdam” (CHN 2024).

Voorbeeld uit het Engels (The Guardian):

“Reality check: life behind Insta-glam image of ‘influencers’” (Z.n. 2024d).

Voorbeeld uit het Frans in Frankrijk (Le Monde):

« Un **insta** de Soazig, ça vaut tous les meetings » : Soazig de La Moissonnière, une pièce maîtresse du storytelling d’Emmanuel Macron. (Marteau 2022)

Voorbeeld uit het Duits in Duitsland (Dein Spiegel)

“Dein SPIEGEL: Du lädst nicht nur Videos hoch und streamst, sondern bist auch bei **Insta** aktiv.”(Kohrs 2024)

Voorbeeld uit het Slowaaks (Aktuality):

“A keďže *insta* stories môže mať spolu tri fotky, jednoduchým prekliknutím viete poslať až 3 centy, a to aj opakovane.” (Z.n. 2019).¹³

Voorbeeld uit het Hongaars (24hu):

“Pontosabban nem mindent tilt – az *Insta* közösségi irányelveiben ugyanis szerepel néhány kivétel: a női mellbimbót ábrázoló fotók megengedettek, abban az esetben, ha szoptatással, szüléssel és szülés utáni pillanatokkal, egészségügy témakörével (masztektómiával, mellrákfelvilágosítással) vagy tiltakozó akcióval kapcsolatos képekről van szó.”¹⁴ (Z.n. 2024e).

Het Nederlands neemt veel afkappingen over uit het Engels. De variëteit in België (zoals beschreven in het hoofdstuk over de verschillen tussen het Belgisch-Nederlands en het Nederlands-Nederlands) maak gebruik van Franse afkappingen of kapt woorden uit het Frans af. Het onderzoek toont ook enkele voorbeelden uit het Duits, Italiaans of Latijn.

Taal	Afkapping	Origineel woord
Engels	<i>Vibe</i> <i>Insta</i> <i>Comfy</i> <i>Pub</i>	<i>Vibration</i> + e <i>Instagram</i> <i>Comfortable</i> + y <i>Public house</i>
Frans	<i>Pull</i> <i>Vélo</i>	<i>Pullover</i> <i>Vélocipède</i>
Duits	<i>Vopo</i>	<i>Volkspolizei</i>
Italiaans	<i>Cembalo</i>	<i>Klavicimbel</i>
Latijn	<i>Maxi</i> <i>Mum</i>	<i>Maximus</i> <i>Minimum</i>

Tabel 17: Afkappingen afkomstig uit verschillende talen.

5.9 Factoren die de resultaten beïnvloeden

Verschillende factoren hebben invloed op de resultaten van het onderzoek, onder andere factoren gebaseerd op het bronmateriaal en factoren gebaseerd op de onderzoeksmethode.

Het daadwerkelijk samenstellen van de afkappingslijst op basis van het online Van Dale woordenboek wordt sterk beïnvloed door de actualiteit van het woordenboek - nieuwe woorden die veel gebruikt worden in orale communicatie staan mogelijk nog niet in het woordenboek

¹³ Mijn vertaling, LM, originele tekst: A keďže *insta* stories môže mať spolu tri fotky, jednoduchým prekliknutím viete poslať až 3 centy, a to aj opakovane.

¹⁴ Mijn vertaling, LM, originele tekst: Pontosabban nem mindent tilt – az *Insta* közösségi irányelveiben ugyanis szerepel néhány kivétel: a női mellbimbót ábrázoló fotók megengedettek, abban az esetben, ha szoptatással, szüléssel és szülés utáni pillanatokkal, egészségügy témakörével (masztektómiával, mellrákfelvilágosítással) vagy tiltakozó akcióval kapcsolatos képekről van szó.

(ook al wordt het woordenboek regelmatig bijgewerkt). Bovendien worden veel woorden uit andere talen gebruikt – deze woorden zijn voor evidente redenen niet altijd gevonden in het online Van Dale Woordenboek.

Er is een algemeen probleem met de benaming en duidelijke definitie van afkapping. Het ontbreken van een uniforme aanduiding van woorden die uit het afkappingsproces voortgekomen zijn, kan hebben geleid tot datalekken of een slechte classificatie van het woordvormingssysteem (verkortingen vs. afkortingen) in het woordenboek. Daarnaast hebben enkele woorden geen duidelijke markering meer - dit zijn meestal woorden die zo vaak voorkomen dat ze in de woordenschat zijn ingeburgerd, zonder een verband met het bronwoord (bijv. het woord sla vs. salade).

Het Corpus Hedendaags Nederlands bestaat uit kranten en journalistieke teksten (de meerderheid). Deze teksten veroorzaken thematische verschillen tussen de variëteiten van het Nederlands. Deze thematische onevenwichtigheid in de bronteksten tussen het Nederlands-Nederlands en het Belgisch-Nederlands kan de aanzienlijke verschillen in het gebruik en de frequentie van bepaalde woorden verklaren. Bovendien kan de gebruiksfrequentie in het corpus het gebruik in de realiteit aanzienlijk vertekenen. Zoals vermeld wordt afkapping meestal met de gesproken taal geassocieerd. Dat kan een lagere frequentie in het corpus veroorzaken dan verwacht, afhankelijk van de gesproken taal.

Verder laat dit corpus af en toe onvolkomenheden zien in het onderzoek door gevoeligheid voor diakritische tekens en hoofdletters (kleine letters vs. hoofdletters). Zonder het correcte gebruik ervan kunnen lemma's verschillende resultaten aanbieden. Bovendien zijn de automatische transcripties naar het corpus (voornamelijk CGN) niet altijd gecontroleerd.

De verschillen tussen het groeperen van de resultaten op basis van document of het groeperen op basis van het aantal 'hits' (aantal keer dat woord gevonden is in het corpus) kunnen ook een vervormingsfactor zijn. Meervoudig gebruik van een woord in hetzelfde document veroorzaakt een vertekende interpretatie van de gebruiksfrequentie. Zo kan in sommige gevallen het aantal 'hits' in de ene taalvariëteit groter zijn dan het aantal hits in een andere, maar tegelijkertijd tegengestelde resultaten laten zien in het aantal documenten waarin het woord gebruikt wordt.

Corpus Gesproken Nederlands toont zwakheid in zijn grootte. Vergeleken met het CHN is CGN een relatief klein corpus, en dit wordt weerspiegeld in de resultaten. Woorden die potentieel vaker zouden moeten voorkomen in gesproken taal dan in geschreven taal, komen in sommige gevallen meerdere keren vaker voor in het CHN dan in het CGN. Bovendien is het voor enkele lemma's niet mogelijk om te beoordelen of de spreker van Nederlandse of Belgische afkomst is. Verder is de dreiging van een gebrek aan evenwicht en gelijkenis van bronmateriaal in de relatie tussen Nederlands-Nederlands en Belgisch-Nederlands ook van toepassing op dit corpus.

Een mogelijk factor dat een invloed kan hebben op de resultaten is de menselijke factor. Het evalueren van de resultaten door een persoon kan fouten overbrengen die veroorzaakt worden door een verkeerde interpretatie van corpusgegevens, onoplettendheid of typefouten.

Conclusie

Afkapping is een fenomeen dat in verschillende talen voorkomt. Het eerste probleem ontstaat al in de terminologie over dit fenomeen. Algemene inconsistentie in de terminologie leidt tot een bepaalde onduidelijkheid. Tegelijkertijd zien we als gevolg hiervan vaak een slechte classificatie van deze woorden in publicaties en woordenboeken.

Hoewel er veel vragen over de definitie van dit proces bestaan, hebben afkappingen enkele algemene kenmerken. Volgens de vakliteratuur over verschillende talen, tellen de meest voorkomende afkappingen één of twee lettergrepen. Bovendien zijn deze afkappingen in de meeste gevallen gevormd door de weglating van het laatste deel van het woord, d.w.z. door de apocope.

Verder rijzen er veel vragen over de voorspelbaarheid van de afkapping. Het feit dat enkele woorden worden afgekapt en andere niet, is een gevolg van het naleven van 3 basisprincipes: De wet van Zipf, het principe van maximale herkenbaarheid en het principe verbonden met de fonologische factoren. Korte afkappingen, waarbij de oorsprong van het woord gemakkelijk kan worden achterhaald, worden vaak beïnvloed door de klemtoon. Alle factoren moeten samen bekeken worden om de voorspelbaarheid van afkappingen te kunnen evalueren.

Het corpusonderzoek heeft bevestigd dat er verschillen bestaan tussen het NN en BN in het gebruik van afkappingen. Het Nederlands in België blijkt beïnvloed te zijn door het Frans. Deze variëteit toont frequenter gebruik van afkappingen dan het NN en ook de aanwezigheid van afkappingen afkomstig uit het Frans (of al overgenomen in de vorm van afkapping of overgenomen en dan pas afgekapt in het Nederlands). Bovendien toont het Belgisch-Nederlands de neiging om ook meer afkappingen uit het Engels te implementeren. Het online Van Dale geeft een label van BN of NN aan enkele afkappingen. Alle afkappingen met deze labels tonen bevestigende resultaten in de gegevens gehaald uit CHN. Het corpusonderzoek heeft echter aangetoond dat er meer gebied-specifieke afkappingen bestaan dan aangeduid in Van Dale.

De karakterisering van afkappingen op basis van semantische categorieën toont dat afkapping inderdaad verbonden is aan de moderne hedendaags taal. Afkappingen komen vaak voor in een omgeving die voorkeur geeft aan informeel taalgebruik. Verder bevatten deze categorieën vaak moderne begrippen ontstaan in de laatste decennia. Relatief veel internationale woorden en afkappingen afkomstig uit andere talen worden ook gebruikt in het Nederlands.

Afkapping ten opzichte van de lettergreepgrens in het Nederlands toont dat de grens van het originele woord niet altijd behouden blijft. Dit bevestigt de hypothese afgeleid van de onderzoeksresultaten in andere talen. De tegenstelling tussen het theoretische uitgangspunt en de oorspronkelijke hypothese ontstaat bij de kwestie van het aantal lettergrepen. Volgens de vakliteratuur met betrekking tot het Nederlands zou het Nederlands gedomineerd moeten

worden door monosyllabische afkappingen. Uit het corpusonderzoek blijkt echter dat iets meer dan de helft van de onderzochte afkappingen tweelettergrepig zijn. Deze afkappingen, samen met monosyllabische afkappingen, maken meer dan 90% van alle afkappingen uit. Hoewel er theorieën voor deze afwijking kunnen gevormd worden, is er verder onderzoek nodig op dit gebied.

Apocope is de meest productieve soort afkapping, ook in het Nederlands. De gegevens tonen dat ongeveer drie kwart van de afkappingen uit het corpusonderzoek werden gemaakt door de weglating van het laatste deel. Naast procope en syncope, die komen wel voor maar tonen geen hoge cijfers, is de combinatie van meerdere soorten afkappingen ook aanwezig in het Nederlands.

De gegevens gehaald uit de drie corpora tonen opmerkelijke verschillen in frequentie van de beschreven afkappingen. Aan de ene kant tonen enkele afkappingen hoge cijfers waardoor hun evaluatie (voornamelijk als het woord meerdere betekenissen heeft) bijna onmogelijk is. Deze afkappingen worden vaak gebruikt zowel in de informele taal als in de formele taal en werden vaak als niet afgekapte woorden beschouwd – zonder verband met het originele woord. Aan de andere kant toont het corpusonderzoek dat enkele woorden in een zó specifieke context gebruikt worden en dat ze behoren tot zó een specifiek taalregister dat ze nog niet voldoende geïmplementeerd zijn in de geschreven taal. Verder worden deze afkappingen vaak gebruikt in de gesproken taal, die moeilijk is om te onderzoeken. Er kunnen ook kleine verschillen in de betekenis of houding van de spreker opgemerkt worden tussen het origineel woord en de afkapping ervan.

Ten laatste toont het corpusonderzoek dat de toevoeging van de achtervoegsels op het eind van de afkapping ook in het Nederlands bestaat – voornamelijk bij de afkappingen overgenomen uit andere talen. Talen zoals het Engels en het Frans beïnvloeden het Nederlands ook op het niveau van afkapping.

Het definiëren van het begrip afkapping in het Nederlands, samen met het in kaart brengen van de kwestie, is een ingewikkeld proces, vooral omdat het voornamelijk een gesproken fenomeen is. Hoewel het online Van Dale regelmatig geactualiseerd wordt, is de evolutie in dit gebied te snel. Een verder onderzoek op basis van verschillende bronnen zal meer toelichting moeten geven.

Literatuur en bronnen

Adams 1973 – Valerie Adams: *An Introduction to Modern English Word-formation*. London: Longman 1973.

Akker/Gerritsen – A. van den Akker s.j. en A.W. Gerritsen: ‘Griet’. Z.d. URL: <https://www.heiligen.net/namen/G/GRIET~ABMARGARITA.php> [geraadpleegd 03.02.2024].

Anselme 2019 – Rémi Anselme: ‘La truncation en francais’. Paris: [MA-scriptie Université Paris 7 Paris-Diderot] 2019.

Anton 2000 – Jon Anton: ‘The past, present and future of customer access centers’. In: *International Journal of Service Industry Management* 11 (2) 2000: 120-130.

Arnd-Lappe 2018 – Sabine Arndt-Lappe: ‘Expanding the lexicon by truncation: Variability, recoverability, and productivity’. In: *Expanding the lexicon: Linguistic innovation, morphological productivity, and ludicity*. Berlin: De Gruyter Mouton. 2018: 141–170.

Bauer 1993 – Laurie Bauer: ‘English Word-Formation’. In: *Cambridge textbooks in linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press 1993: 223.

Bauer 1994 – Laurie Bauer: *Introducing Linguistic Morphology*. Edinburgh: Edinburgh University Press 1994.

Berg 2011 – Thomas Berg: ‘The clipping of common and proper nouns’. In: *World Structure*. 4 (1) 2011: 1-19.

Biville 1989 – Frédérique Biville ‘Un processus dérivationnel méconnu du latin : la dérivation par troncation’. In: *L'information grammaticale*. Leuven: Peeters Publishers 1989: 15-22.

Boot e.a. 2019 – Arnout B. Boot e.a.: ‘How character limit affects language usage in tweets’. In: *Palgrave Commun* 5 (76) 2019: 1-13.

Brožová 2006 – Martina Brožová: Abréviation en tant que procédé de formation des mots en français contemporain. Brno: [BA-scriptie Masarykova Univerzita] 2006.

Cannon 1989 – Garland Cannon: ‘Abbreviations and acronyms in English word-formation’. In: *American speech* 64 (2) 1989: 99-127.

CD 2023 – Cambridge University Press (CD): ‘truncation’. Z.d. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/truncation> [geraadpleegd 28.12.2023]

CGN 2024 – Corpus Gesproken Nederlands (CGN): *CGN Commercieel (Version 2.0.3)* (2014) URL: <http://hdl.handle.net/10032/tm-a2-d9> [geraadpleegd 28.02.2023]

- CHN 2024** – Corpus Hedendaags Nederlands (CHN): *Corpus Hedendaags Nederlands (Version 2.0.3)* URL: <http://hdl.handle.net/10032/tm-a2-s8>. [geraadpleegd 10.2.2024]
- Daniel 2018** – Adam Daniel: *Clipping as Morphology: Evidence from Japanese*. Calgary: [MA-scriptie University of Calgary] 2018. URL: <https://prism.ucalgary.ca/server/api/core/bitstreams/0fdd0f0a-2ea0-41f6-8653-35e093509aeb/content> [geraadpleegd 10.2.2024]
- DBNL 2024** – Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL): *Algemeen letterkundig lexicon*. Z.d. URL: https://www.dbnl.org/tekst/dela012alge01_01/dela012alge01_01_02877.php [geraadpleegd 28.01.2024]
- De Caluwe** – Johan De Caluwe: ‘Van AN naar BN, NN, SN... Het Nederlands als pluricentrische taal. In: Gert de Sutter, red.: *De Vele Gezichten van het Nederlands in Vlaanderen*. Leuven/Den Haag: Acco 2018: 119-139.
- De Sutter 2017** – Gert De Sutter: ‘Het Nederlands anno 2017: verspreiding, juridische status en variationele structuur’. In: *De Vele Gezichten van het Nederlands in Vlaanderen*. Leuven/Den Haag: Acco 2018: 20-29.
- Don 2014** – Jan Don: *Morphological theory and the morphology of English*. Edinburgh: Edinburgh University Press 2014.
- Durkin 2009** – Philip Durkin: *The Oxford Guide to Etymology*. Oxford: Oxford University Press 2009.
- Fandrych 2004** – Ingrid Fandrych: *Non-morphematic word-formation processes: A multi-level approach to acronyms, blends, clippings and onomatopoeia*. Bloemfontein: University of Free State 2004.
- Fasya/Sari 2021** – Mahmud Fasya en Dini Gilang Sari: Sociocultural Factors that Determine Language Choice in A Multilingual Society. In: *Fifth International Conference on Language, Literature, Culture, and Education*. Dordrecht: Atlantis Press 2021: 412-418.
- Fick 2003** – Machteld Fick: ‘Neurale netwerke as moontlike woordafkappingstegniek vir Afrikaans: research and review article’ In: *Natuurwetenskap en Tegnologie* 42 (1) 2003: 2.
- Fitzgerald 1905** – John Fitz-Gerlad: ‘Chapter iii. — contraction, syncope, apocope, and aphaeresis’. In: *Versification of the Cuaderna Via: As Found in Berceo 'S Vida De Santo Domingo De Silos*. West Sussex: Columbia University Press. 1905: 48-59.
- Foster 2021** – Hermione Foster: *How is social media changing the English language?* Z.d. URL: <https://www.languageservicesdirect.co.uk/social-media-changing-english-language/> [geraadpleegd 10.02.2024]

Fridrichová 2012 – Radka Fridrichová: *La Troncation En Tant Que Procédé D’abréviation De Mots Et Sa Perception Dans Le Français Contemporain*. Olomouc: [MA-scriptie : Univerzita Palackého v Olomouci] 2012.

Fridrichová 2013 – Radka Fridrichová: ‘La problématique de la définition du mot abréviation–différents procédés de création de mots nouveaux par l’abréviation’. In: *Romanica Olomucensia* 23(2) 2011 : 101-112.

Geeraerts 2001 – Dirk Geeraerts: ‘Een zondagspak? Het Nederlands in Vlaanderen: gedrag, beleid, attitudes’. In: *Ons Erfdeel* 44 (1) 2001: 337-344.

Geeraerts/ Grondelaers 2000 – Dirk Geeraerts en Stefan Grondelaers: ‘Purism and fashion. French influence on Belgian and Netherlandic Dutch’. In: *Belgian Journal of Linguistics* 13 (1) 2000: 53-68.

Gelder 2020 – Kirstende Gelder: *De status van het Nederlands in Suriname*. Amsterdam: [MA-scriptie : Universiteit van Amsterdam] 2014.

Gonzalez 2011 – María Elena Gonzalez: ‘El acortamiento como recurso de formación de palabras en el discurso juvenil’. In: *SAPIENS* 12 (2) 2011: 47-63.

Hamans 2009 – Camiel Hamans: ‘Why clipped forms should be accepted’ In: *Collected Articles of the IInd International Linguistics Conference (Tagarong, Russia)*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing 2009: 95-109.

Hamans 2018 – Camiel Hamans: ‘Between Abi and Propjes: Some remarks about clipping in English, German, Dutch and Swedish’. In: *SKASE Journal for Theoretical Linguistics* 15 (2) 2018: 24-59.

Hamans 2021 – Camiel Hamans: *Borderline cases in Morphology*. Lewedorp: Uitegeverij van Kemenade 2021.

Hilpert 2019 – Martin Hilpert: ‘Lexicalization in Morphology’. In: *Oxford Research Encyclopedia of Linguistics*. Oxford: Oxford University Press 2019: 1-15.

Hilpert e.a. 2021 – Martin Hilpert e.a.: ‘A Multivariate Approach to English Clippings’. In: *Glossa: a journal of general linguistics* 6 (1) 2021: 1-30.

Hilpert e.a. 2023 – Martin Hilpert e.a.: ‘Investigating English clippings experimentally’. In: *CogniTextes* [Online] 24 (1) 2023. URL: <http://journals.openedition.org/cognitextes/2450> ; [geraadpleegd 28.12.2023]

Holasová 1985 – Holasová Jitka: *Dynamika zkracování v současné češtině*. Ústí n. Labem: UJEP 2018.

Hundlova 2011 – Johana Hundlova: *Tronkace*. Olomouc: [MA-scriptie Univerzita Palackého v Olomouci] 2011. Beschikbaar op: https://theses.cz/id/9chmvu/Hndlov_dizP_Tronkace.pdf

Hüning & Janssen 2002 – Matthias Hüning en Theo Janssen: ‘Woorden en cognitie.’ In: *Taal in gebruik. Een inleiding in de taalwetenschap*. Den Haag: SDU 2002: 61-76.

Ivanová 2004 – Martina Ivanová: *Vzt'ah morfematickej a derivačnej štruktúry v Slovníku koreňových morféme slovenčiny**. Prešov 2004. URL:

https://ujc.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/veda-vyzkum/vyzkum/gramatika-a-korpus/proceedings-2012/konferencni-prispevky/IvanovaMartina_SokolovaMiloslava.pdf
[geraadpleegd 07.01.2024]

Jamet 2009 – Denis Jamet: ‘A morphophonological approach to clipping in English. Can the study of clipping be formalized?’ In: *Journal in English Lexicology* 1 (1) 2009: 14-24.

Janssen e.a. 2006 - T.A. J.M. Janssen e. a.: *Modale uitdrukkingen in Belgisch Nederlands en Nederlands Nederlands: Corpusonderzoek en enquête*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam 2006.

Janssens/Marynissen 2008 – Guy Janssens en Ann Marynissen: *Het Nederlands vroeger en nu*. Leuven: Acco 2008.

Jaspersen 1965 – Otto Jaspersen: *A modern English grammar. Part 6: Morphology*. London: Allen & Unwin. 1965.

Joubrel 2002 – Bruno Joubrel: ‘Approche des principaux procédés prosodiques dans la chanson francophone’. In: *Musurgia* 9 (1) 2002: 59–70.

Kanwal 2017 – Jasmine Kanwal e.a.: ‘Zipf’s law of abbreviation and the principle of least effort: Language users optimise a miniature lexicon for efficient communication’. In: *Cognition* 165 (1) 2017: 45-52.

Kaufman 2013 – Andrew Kaufman: ‘Why we need to invent new words’. 2013. URL: <https://www.theguardian.com/culture/2013/mar/11/why-we-need-invent-new-words>
[geraadpleegd 02.02.2024]

Kohrs 2024 – Pelle Kohrs: *Ich weiß nicht, ob ich meinen Kindern Social Media erlauben würde*. 2024. URL :<https://www.spiegel.de/deinspiegel/youtuberin-gnu-im-kinder-interview-ich-weiss-nicht-ob-ich-meinen-kindern-social-media-erlauben-wuerde-a-522c94d3-b284-4d83-b879-64e6693a9ec6> [geraadpleegd 23.3.2024]

Kooij 1977 – Jan G. Kooij: Schwa-invoeging in het Nederlands: Fonologie of morfologie? In: *Spektator* 7 (1) 1977: 131-137.

Kurniadi 2018 – Saunir Kurniadi: ‘An Analysis of Abbreviation Found in Toram Online. In: *E Journal English Language and Literature* 7 (3) 2018: 334.

Lappe 2007 – Sabine Lappe: *English prosodic morphology*. Dordrecht: Springer 2007.

Laurent 2019 – Charlotte Laurent: *Onderzoek naar Nederlands-Nederlandse en Belgisch-Nederlandse dubbings van films*. Luik: [MA-scriptie Universiteit Luik] 2019.

Lazar 2011 – Jan Lazar: ‘Techniques abrégatives du français tchaté’. In: *Studia Romanistica* 11 (1) 2011: 57-64.

LO 2023 – Larousse Online (LO): ‘Troncation’. Z.d. URL: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/troncation/79933> [geraadpleegd 28.12.2023]

López-Rua 2002 – Paula López-Rua: ‘On the structure of acronyms and neighbouring categories: a prototypebased account’. In: *English Language and Linguistics* 6 (1) 2002: 31-60.

Madazizova 2021 – Dilafruz Xabibiloyevna Madazizova: ‘Some Linguistic Peculiarities Of Slang’. In: *Scientific Progress* 2 (7) 2021: 1277-1278.

Marchand 1969 – Hans Marchand: *The Categories and Types of Present-day English Word-Formation*. München: Verlag C.H. Beck 1969.

Marteau 2022 – Stéphanie Marteau: « *Un insta de Soazig, ça vaut tous les meetings* » : *Soazig de La Moissonnière, une pièce maîtresse du storytelling d’Emmanuel Macron*. 2022. URL: https://www.lemonde.fr/m-le-mag/article/2022/03/28/un-insta-de-soazig-ca-vaut-tous-les-meetings-soazig-de-la-moissonniere-une-piece-maitresse-du-storytelling-d-emmanuel-macron_6119425_4500055.html [geraadpleegd op 23.2.2024].

Marynissen 2010 – Ann Marynissen: ‘Welk Nederlands voor Duitstaligen? Belgisch-Nederlands: het standpunt van de buitenlandse neerlandistiek’. In: *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 3 (1) 2010: 25-44.

Mazaleyrat/Moliné 1989 – Jean Mazaleyrat en Georges Moliné: *Vocabulaire de la stylistique*. Paris: PUF 1989.

McCarthy 2011 – John McCarthy: *Doing Optimality Theory: Applying Theory to Data*. Malden: MA:Blackwell. 2011.

Moekhardi 2016 – R.R.D. Moekhardi: ‘Patterns and meanings of English words through word formation processes of acronyms, clipping, compound and blending found in Internet-based media’. In: *Humaniora*. 28 (3) 2016: 324-338.

Nooteboom 1981 – Sieb G. Nooteboom: ‘Lexical retrieval from fragments of spoken words: Beginnings vs. endings. In: *Journal of Phonetics* 9 (1) 1981: 407-424.

Nordquist 2020 – Richard Nordquist: *Definition and Examples of Language Varieties*. 2020
URL: <https://www.thoughtco.com/language-variety-sociolinguistics-1691100>. [geraadpleegd 24.03.2024]

Nuraeni/Pahamzah 2021 – Frasasti Wahyu Nuraeni en John Pahamzah: ‘An analysis of slang language used in teenager interaction’. In: *Jurnal Penelitian Bahasa, Sastra Dan Pengajarannya* 20 (2) 2021: 313-322.

Oostdijk e.a. 2013 – Nelleke Oostdijk e.a.: *SoNaR User Documentation*. 2013. URL: https://ticclops.uvt.nl/SoNaR_end-user_documentation_v.1.0.4.pdf [geraadpleegd 19.01.2024]

OX 2023 – Oxford English Dictionary (OX): ‘clipping’. Z.d. URL: https://www.oed.com/dictionary/clipping_n2?tl=true [geraadpleegd 28.12.2023]

Plag 2003 – Ingo Plag: *Word-formation in English*. Cambridge: Cambridge University Press. 2003: 116.

Polgárdi 2014 – Krisztina Polgárdi: ‘Syncope, syllabic consonant formation, and the distribution of stressed vowels in English’. In: *Journal of Linguistics* 51 (2) 2014: 383-423.

Pratiwi/Marlina 2020 – Indah Pratiwi Indah en Leni Marlina: ‘An Analysis of Abbreviation in Twitter Status of Hollywood Pop Singers.’ In: *English Language and Literature* 9 (1) 2020: 127-133.

Quinion 2005 – Michael Quinion: *Ologies and Isms: A Dictionary of Word Beginnings and Endings*. Oxford: Oxford University Press 2005.

Raiser 2014 – Laurent Raiser e.a.: Klemtoon in het Nederlands van Franstalige immersie-en niet-immersieerlingen. In: *Het teken van identiteit. Taal en cultuur van de Nederlanden*. Leuven: PU Louvain 2014: 203-220.

Rijpema/Schuring – E. Rijpema en F.G.Schuring: *Nederlandse spraakkunst (bew. Jan van Bakel)* 1967. URL: https://www.dbnl.org/tekst/rijp001nede01_01/rijp001nede01_01_0003.php [geraadpleegd 12.01.2024]

TA 2024a – Taaladvies (TA) : ‘Verkorting’. Z.d. URL: <https://taaladvies.net/termen-verkortings/> [geraadpleegd 23.03.2024]

TA 2024b – Taaladvies (TA): ‘Afkorting. Z.d. URL: <https://taaladvies.net/termen-afkorting/> [geraadpleegd op 23.03.2024]

TLFI 2024 – TLFi: *Trésor de la langue Française informatisé*, <http://www.atilf.fr/tlfi>, ATILF - CNRS & Université de Lorraine.

TU 2024 – Taal Unie (TU): *Feiten & cijfers*. Z.d. URL:
[https://taalunie.org/informatie/24/feiten-cijfers_\[geraadpleegd 23.03.2024\]](https://taalunie.org/informatie/24/feiten-cijfers_[geraadpleegd 23.03.2024])

Van Keymeulen – Jacques Van Keymeulen: *Spreektaal en standardisering*. 2015. Gent: Universiteit Gent.

Van Keymeulen 2017 – Jacques Van Keymeulen: ‘Dialectloket’ In: Veronique De Tier e.a. red.: *Taalvariatie in de Meertalige Grootstad. Lezingen Gehouden Op de Internationale Streektaalconferentie in Brussel Op 20 November 2015* Nevele: Stichting Nederlandse Dialecten 2017: 32–36.

VD 2023a – Van Dale Online (VD): ‘afkorting’. Z.d. URL: [https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/afkorting \[geraadpleegd 28.12.2023\]](https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/afkorting [geraadpleegd 28.12.2023])

VD 2023b – Van Dale Online (VD): ‘autobus’. Z.d. URL: [https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/autobus \[geraadpleegd 28.12.2023\]](https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/autobus [geraadpleegd 28.12.2023])

VD 2024a – Van Dale Online (VD): ‘afkapping’. Z.d. URL:
[https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22afkappen%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=afkappen \[geraadpleegd 23.01.2024\]](https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22afkappen%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=afkappen [geraadpleegd 23.01.2024])

VD 2024b – Van Dale Online (VD): ‘verkorting’. Z.d. URL:
[https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22verkorting%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=verkorting \[geraadpleegd 11.01.2024\]](https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22verkorting%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=verkorting [geraadpleegd 11.01.2024])

VD 2024c – Van Dale Online (VD): ‘syncope’. Z.d. URL:
[https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22syncope%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=syncope \[geraadpleegd 13.1.2024\]](https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22syncope%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=syncope [geraadpleegd 13.1.2024])

VD 2024d – Van Dale Online (VD): ‘slang’. Z.d.. URL:
[https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22slang%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=slang \[geraadpleegd 23.01.2024\]](https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22slang%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=slang [geraadpleegd 23.01.2024])

VD 2024e – Van Dale Online (VD): ‘attest’. Z.d. URL:
[https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22attest%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=attest \[geraadpleegd 23.01.2024\]](https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22attest%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=attest [geraadpleegd 23.01.2024])

VD 2024f – Van Dale Online (VD): ‘paddenstoel’. Z.d. URL:
<https://zoeken.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22paddenst>

oel%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=paddenstoel [geraadpleegd 23.01.2024]

Verhoeven 2005 – Jo Verhoeven: ‘Belgian standard Dutch’. In: *Journal of the International Phonetic Association* 35 (2) 2005: 243-247.

Warner 2001 – Natasha Warner e. a.: ‘The phonological status of schwa insertion in Dutch: An EMA study.’ In: *The Fourth International Speech Motor Conference* 2001: 86-90.

Wexler 1969 – Paul Wexler: ‘Towards a structural definition of ‘internationalisms’ In: *Linguistics* 7 (48) 1969: 77-92.

Winklerova 2007 – Jolana Winklerová: *Kurzwort und Kurzwort-Wortbildung in der deutschen Presse von heute*. Brno: [MA-scriptie Masarykova univerzita] 2007.

Yule 2010 – George Yule: *The Study of Language (4th edition)*. Cambridge: Cambridge University Press 2010.

Z.n. 2019 – Z.n.: *Dobrym anjelom aj vd'aka pár klikom na Instagrame* 2019. URL: <https://www.aktuality.sk/clanok/657052/dobrym-anjelom-aj-vdaka-par-klikom-na-instagrame/> [geraadpleegd 23.3.2024]

Z.n. 2024a – Z.n.: *Zoektermen vinden*. Z.d. URL: <https://www.ntvg.nl/academie/efficient-medisch-zoeken/zoekstrategie-voorbereiden/zoektermen-vinden> [geraadpleegd 03.02.2024].

Z.n. 2024b – Z.n.: *Woordvorming*. Z.d. URL: <https://neon.niederlandistik.fu-berlin.de/nl/nedling/morphology/wordformation> [geraadpleegd 12.1.2024]

Z.n. 2024c – Z.n.: *De oorsprong van onze namenschat*. Z.d. URL: <https://www.meertens.knaw.nl/voornamen/oorsprong.html> [geraadpleegd 01.02.2024]

Z.n. 2024d – Z.n.: *Reality check: life behind Insta-glam image of ‘influencers’*. Z.d. URL: <https://www.theguardian.com/money/2019/mar/17/instagram-social-media-influencers-reality> [geraadpleegd op 23.03.2024]

Z.n. 2024e – Z.n.: *Szoptatást imitálva mutogatják melleiket az Instán az OnlyFans-modellek*. 2024. URL: <https://24.hu/szorakozas/2024/03/04/szoptatas-imitalva-mellek-instagram-onlyfans/> [geraadpleegd 23.3.2024]

Zhu e.a. 2018 – Yueying Zhu e.a.: ‘The Principle of Least Effort and Zipf Distribution’. In: *Journal of Physics: Conference Series* 1113 (1) 2018: 1-12.

Lijst van afkortingen

APO - Apocope

BN – Belgisch-Nederlands

BTB – Bureau de la traduction

bv. – bijvoorbeeld

CD – Cambridge Dictionary

CGN – Corpus Gesproken Nederlands

CHN – Corpus Hedendaags Nederalands

COMBI – Combinatie

d.w.z. – dat wil zeggen

DBNL - Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren

GG – Geen gebied

i.p.v. – in plaats van

LO – Larousse Online

NB – Zowel Nederlands-Nederlands als ook Belgisch-Nederlands

NEON – Nederlands Online

NN – Nederlands-Nederlands

NTVG - Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde

OX – Oxford Dictionary

PRO - Procopie

SYN - Syncope

TA - Taaladvies

TLFI - Trésor de la langue française informatisé

TU – Taal Unie

VD – Van Dale

Bijlage - Tabel met onderzochte afkappingen

<i>N.</i>	<i>Afkapping</i>	<i>Origineel woord</i>	<i>BN/NN/BN</i>
1	Acajou	Acajohout	BN
2	Accu	Accumulator	NN
3	Agnost	Agnosticus	NB
4	Ambt	Ambtenaar	NB
5	Ansicht	Ansichtkaart	NN
6	Antifa	Antifascisme	NB
7	Apero	Aperitief	BN
8	App	Applicatie	NB
9	Apprensie	Apprehensie	NB
10	Attest	Attestatie	BN
11	Auto	Automobiel	NB
12	Banjer	Banjerheer	NN
13	Bib	Bibliotheek	BN
14	Bieb	Bibliotheek	NN
15	Bio	Biografie	-
16	Biopt	Biopten	NB
17	Bios	Bioscoop	NN
18	Blog	Weblog	NB
19	Boel	Boedel	NB
20	Boomer	Babyboomer	NB
21	Bop	Bebop	NB
22	Bra	Brassiere	NB
23	Bro	Brother	NB
24	Broei	Broeikas	NB
25	Broer	Broeder	NB
26	Burger	Hamburger	-
27	Bus	Brievenbus	NB
28	Bus	Autobus	NB
29	Buuf	Buurvrouw	NN
30	Buur	Buurman	BN
31	Cello	Violoncello	NB
32	Cembalo	Klavicimbel	NB
33	Chute	Parachute	NB
34	Cinema	Cinematografie	BN
35	Combi	Combinatie	-
36	Combo	Combinatie	NB
37	Combo	Combinatie	-

38	Comfy	Comfortable	NB
39	Culi	Culinaire	NN
40	Demo	Demonstratie	BN
41	Disco	Discothèque	NB
42	Doc	Document	NB
43	Docu	Document	BN
44	Dupe	Duplicaat	NB
45	Einder	Gezichteinder	NB
46	Electro	Electronisch	NB
47	Expat	Expatrie	NB
48	Fan	Fanatiek	BN
49	Fest	Festival	BN
50	Flog	Fotolog	NB
51	Foto	Fotografie	NB
52	Frigo	Refrigerateur	BN
53	Gel	Gelatine	-
54	Gym	Gymnasium	-
55	Gym	Gymnastiek	-
56	Homo	Homoseksueel	NB
57	Hubby	Husband	BN
58	Hum	Humeur	NB
59	Hypo	Hypochondrie	-
60	Ijsco	Ijscompagnie	NN
61	Immo	Imm	BN
62	Impro	Improvisatie	NB
63	Indie	Indenpendent	NB
64	Info	Immobiliën	BN
65	Insta	Instagram	NB
66	Intercom	Intercommunicatie	NB
67	Intro	Introductie	NB
68	Jap	Japanner	BN
69	Juf	Juffvrouw	NB
70	Kabel	Kabeltelevisie	-
71	Kachel	Kacheloven	NB
72	Kaft	Kaftan	NB
73	Kerst	Kerstmis	NB
74	Kijker	Verrekijker	-
75	Kilo	Kilogram	NB
76	Kine	Kinesitherapie	BN

77	Kino	Kinematograaf	NB
78	Knevel	Knevelbaard	NB
79	Krimi	Krimineel	NB
80	Kwik	Kwikzilver	-
81	Lab	Laboratorium	NB
82	Labo	Laboratorium	BN
83	Lager	Lagerbier	NB
84	Limo	Limousine/limonade	NB
85	Logo	Logotype	NB
86	Lolly	Lollypop	NB
87	Loog	Psycholoog	NB
88	Look	Knoflook	BN
89	Ma	Mama	BN
90	Mac	Macintosh	NB
91	Mam	Mama	NN
92	Maxi	Maximus	BN
93	Meent	Gemeente	NB
94	Meis	Meisje	NN
95	Memo	Memorandum	NB
96	Meneer	Mijnheer	NB
97	Merci	Remercie	BN
98	Metro	Metropolitaan	NB
99	Micro	Microfoon	BN
100	Mod	Modificatie	NB
101	Mum	Minimum	BN
102	Necro	Necrofiel	NB
103	Oma	Grootma	NB
104	Opa	Grootpa	NB
105	Opoe	Grootmoeder	NB
106	Pa	Papa	BN
107	Paas	Pasen	NB
108	Paddo	Paddenstoel	NB
109	Pap	Papa	NB
110	Pep	Peper	NB
111	Pic	Picture	NB
112	Pinda	Pindachinees	NB
113	Plosief	Explosief	NB
114	Pneu	Pneumatiek	NB
115	Pop	Populaire	NB

116	Pub	Public house	NB
117	Pul	Ampul	NB
118	Pull	Pullover	BN
119	Radio	Radiotelegrafie	NB
120	Recup	Recuperatie	BN
121	Recuup	Recuperatie	BN
122	Ref	Referee	BN
123	Refo	Reformatorisch	NN
124	Rehab	Rehabilitatie	NB
125	Relaas	Relatie	NB
126	Rotor	Rotator	NB
127	Sax	Saxofoon	NB
128	Sla	Salaad	NB
129	Spec	Specificatie	NB
130	Specs	Specifiacties	NB
131	Suppo	Suppositoair	BN
132	Sync	Synchronisatie	NB
133	Tarp	Tarpulin	NN
134	Taxi	Taximetre	NB
135	Telecom	Telecommunicatie	NB
136	Trado	Traditioneel	BN
137	Tweet	Tweetbericht	NB
138	Typo	Typograaf	NB
139	Uni	Universiteit	NN
140	v-effect	Vervreemdingeffect	NB
141	Velo	Vélocipède	BN
142	Vibe	Vibratie	BN
143	Vopo	Volkspolizei	NB
144	Zus	Zuster	NB

Resumé in het Engels

This diploma thesis deals with the word-formation process of clipping in Dutch. Its aim is to monitor the occurrence of words formed by this process in Dutch using corpus research. The thesis also provides comparison of Dutch-Dutch with Belgian Dutch. It is expected that this method will be used more frequently in the Belgian variety of Dutch as a result of a direct contact with French. The thesis offers a summary of theoretical literature in the field as well as practical research conducted on the basis of data from CHN (Corpus Hedendaags Nederlands), CGN (Corpus Gesproken Nederlands) and SoNaR. The results of the research were further analysed in terms of the properties of individual clippings (number of syllables, type of clipping, frequency etc). The primary hypothesis of the thesis was confirmed since data showed visible influence of French on the Belgian variety of Dutch – both in frequency and origin of clipping. Subsequently, Belgian Dutch tends to use clipping more than the Dutch spoken in the Netherlands. The results also show that the theoretical literature describing this process can be applied to Dutch in almost all aspects. However, hypothesis about the most frequent number of syllables present in clippings was disproved. There is more research needed in order to find out why clipping in Dutch favours disyllabic forms. This thesis provided more information about clipping in Dutch and described the properties of clipped words. The findings also suggest that varieties of Dutch can differ on the level of clipping.

Resumé in het Tsjechisch

Tato diplomová práce se zabývá slovtvorným procesem tronkace v nizozemštině. Jejím cílem je sledovat výskyt slov tvořených tímto procesem v nizozemštině pomocí korpusového výzkumu a porovnat nizozemskou nizozemštinu s belgickou nizozemštinou. Předpokládá se, že v belgické varietě nizozemštiny bude následkem kontaktu s francouzštinou tento postup využívaná častěji. Práce nabízí shrnutí teoretické literatury v dané oblasti a praktický výzkum. Výzkum byl proveden na základě dat z CHN (Corpus Hedendaags Nederlands), CGN (Corpus Gesproken Nederlands) a SoNaR. Výsledky byly dále analyzovány z hlediska vlastností jednotlivých tronkátů (počet slabik, druh tronkace, frekvence...). Výzkum potvrdil primární hypotézu. Na základě dat bylo zjištěno, že belgická nizozemština je ovlivněna francouzštinou ve frekvenci i původu tronkátů. Tronkace je v belgické varietě nizozemštiny využívaná častěji než v nizozemské. Bylo také zjištěno, že teoretická literatura popisující tento proces může být aplikována také na nizozemštinu téměř ve všech aspektech. Hypotéza, která se nepotvrdila, spočívala v tvrzení o nejběžnějším počtu slabik tronkátů v nizozemštině. Tato práce přinesla více informací o zkracování v nizozemštině a popsala vlastnosti zkrácených slov. Poukázala také na to, že varianty nizozemštiny se mohou lišit v závislosti na tom, s jakým cizím jazykem jsou primárně v kontaktu.

Annotatie in het Tsjechisch

Jméno autora: Livia Melicherová

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra nederlandistiky

Název magisterské práce: Clipping in het Nederlands

Anglický název diplomové práce: Clipping in Dutch

Český název diplomové práce: Tronkace v nizozemštině

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Kateřina Křížová, Ph.D.

Počet znaků (bez mezer): 111 025

Počet stránek: 74

Počet příloh: 1

Počet použitých titulů: 105

a) literární zdroje: 66

b) internetové zdroje: 39

Klíčová slova: tronkace, zkracování, skratky, lingvistika, clipping, nizozemština, belgická nizozemština, nizozemská nizozemština, lexikologie, morfológie, variační lingvistika

Krátká charakteristika:

Tronkace je typ zkracování, který se vyskytuje v několika jazycích. V této diplomové práci je pojem zkracování v nizozemštině charakterizován a ilustrován seznamem zkrácených slov, která v nizozemštině existují. Dále je zkoumán rozdíl mezi nizozemštinou užívanou v Belgii a nizozemštinou užívanou v Nizozemsku z hlediska vlivu francouzštiny na belgickou varietu nizozemštiny. Francouzština používá zkracování poměrně často – zejména ve srovnání s ostatními indoevropskými jazyky. Protože belgická varieta nizozemštiny sdílí jazykovou hranici s francouzštinou, můžeme zkoumat, zda francouzština ovlivňuje tento proces v nizozemštině obecně, pouze v nizozemštině mluvené v Belgii, nebo vůbec. Tronkáty jsou také charakterizovány z hlediska jejich vlastností.